

แนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิต

ให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนอง

ความต้องการของประเทศ

โดย

นางสาวนุชนภา รื่นอบเชย

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐-๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้ตาม
มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นางสาวนุชนา รื่นอบเชย **หลักสูตร** การป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ ๖๐

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นเรื่องเร่งด่วนสำหรับทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งตามนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นสิ่งท้าทายต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและมีคุณภาพ การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสำรวจปัญหาในการจัดการศึกษาของไทยและแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะด้านคุณภาพบัณฑิต ๒) ศึกษาวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาล เกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติและระดับสากล รวมถึงแนวโน้มของโลกในการจัดการศึกษาและทักษะของผู้เรียน ในศตวรรษที่ ๒๑ และ ๓) จัดทำข้อเสนอแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้ มาตรฐาน สากล และตอบสนองความต้องการของประเทศ สำหรับวิธีวิจัยได้ดำเนินการโดยศึกษาข้อมูล จากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ การออกแบบสอบถามเพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการอุดมศึกษา

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ๑) กรอบมาตรฐานการจัดการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ยังมีความสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาจะใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานต่างๆ อย่างมีคุณภาพ ๒) สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ความสำคัญต่อการกำหนดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับ คุณวุฒิต่างๆ ที่เทียบได้กับสากล รวมทั้งความต้องการของรัฐบาลและผู้จ้างงานที่มีต่อคุณภาพบัณฑิต ๓) การสร้างความรู้ ความเข้าใจต่อคณาจารย์ถึงการเชื่อมโยงและถ่ายทอดผลการเรียนรู้ที่มุ่งหวัง ไปสู่ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถจัดการเรียน การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๔) การส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือ และการทำงานร่วมกันระหว่าง สถาบันอุดมศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศ จะช่วยทำให้เกิดแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การเทียบเคียงคุณภาพ เกิดการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งเข้าใจถึงแนวทางการจัด การศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และเกิดวัฒนธรรมคุณภาพในการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา

ABSTRACT

Title A guideline for overseeing educational management
for the development of quality of graduates up to international
standards and responding to the country's needs

Field Social-Psychology

Name Miss Nutnapa Ruenobcheoy   **Course** NDC   **Class** 60

Quality education is an urgent issue for every country, in particular, it is aimed as one of the United Nations sustainable development goals. This issue is challenging for the agency responsible for overseeing educational management. The objectives of the research are 1) to explore Thai education problems and their solutions particularly on quality of graduates, 2) to analyze the policies of the government, standards criteria both national and international level as well as the global trends and the 21st Century Skills, 3) to develop the guideline for overseeing educational management for the development of quality of graduates up to international standards and responding to the country's needs. The research methods consist of documentary research, and the questionnaires as the tools for interviewing educational experts.

These are the results of the study. 1) Higher education standards framework and related criteria are still crucial for higher education institutions to use as the reference points in education management. 2) Higher education institutions must pay seriously intention in determining learning outcomes and curriculum design. 3) The system of assessment in aligning with learning outcomes, teaching and learning activities must be clear and understood among teaching faculty. 4) Networking among higher education institutions, stakeholders, and peers both national and international must be promoted in order to share, to compare, and to raise the quality of education management in higher education institutions regularly for the quality cultures.

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่ในการกำกับกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยได้ดำเนินการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบ แนวปฏิบัติ และกฎหมายต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับกับการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษาของตนให้มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตบัณฑิตได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และมีคุณภาพเทียบเคียงได้ในระดับสากล

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาประสบกับปัญหาด้านคุณภาพมาตรฐานของการศึกษา และคุณภาพของบัณฑิต มาโดยตลอด สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างตระหนักและพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาโดยตลอดจนหาวิธีการในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ทั้งโดยการปรับเปลี่ยนวิธีการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาเป็นการส่งเสริมและสนับสนุน การปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์การพัฒนาหลักสูตร และการส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นสำคัญ เป็นต้น ซึ่งก็ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในระดับหนึ่ง แต่เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันอย่างมากทั้งในเรื่องมาตรฐานการศึกษา และความตระหนักของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาดังนั้น การจัดทำแนวทางการกำกับกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยการศึกษาวิเคราะห์จากสภาพปัญหาในปัจจุบัน แนวโน้มการศึกษาของโลก และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒินี้ จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาการอุดมศึกษาของไทยให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดแนวความคิดและข้อเสนอแนะสู่แนวปฏิบัตินี้เป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในการกำกับกับการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพมาตรฐาน ขั้นตอนต่อไปที่สำคัญคือการนำไปปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา และการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตลอดจนภาคอุตสาหกรรม นักศึกษา และสังคม เพื่อให้การอุดมศึกษาเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาประเทศไทย และสามารถแข่งขันได้ในเวทีสากล

นางสาวนุชนภา รื่นอบเชย
นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีการดำเนินการวิจัย	๒
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๖
การประกันคุณภาพการศึกษา	๘
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙	๙
ระบบการศึกษาของญี่ปุ่น	๒๐
ระบบการศึกษาของสิงคโปร์	๒๓
ระบบการศึกษาของมาเลเซีย	๒๗
ระบบการศึกษาของสหราชอาณาจักร	๒๙
ระบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกา	๓๑
สรุป	๓๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๗
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๓๗
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	๓๘
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๓๙
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๑
การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๑
การวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลและความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนา	
กำลังคนของประเทศ	๔๒
การวิเคราะห์นโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ตลอดจน	
แนวทางการบริหารเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษา	๔๕
การวิเคราะห์แนวคิดการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิต	
ให้มีคุณภาพจากมุมมองของนานาชาติ	๔๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเปรียบเทียบรูปแบบ แนวคิด การก้ากับการจัดการศึกษาของ ประเทศไทยและต่างประเทศ	๔๗
ปัญหาของการก้ากับการจัดการศึกษาในประเทศไทย	๔๘
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๕๐
ผลการวิเคราะห์	๕๐
เกณฑ์มาตรฐานปริญญา และเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (Degree standards and regulation)	๕๐
คุณภาพการศึกษาในระดับสากล และผลการเรียนรู้ของนักศึกษา (International aspects of quality: Student's Learning Outcomes)	๕๓
หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (Curriculum and Learning Activities)	๕๖
การเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา (gateway into the higher education system)	๕๘
สรุป	๖๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๖๑
สรุป	๖๑
การอภิปรายผล	๖๒
ข้อเสนอแนะ	๖๖
บรรณานุกรม	๖๗
ภาคผนวก	๖๘
ประวัติย่อผู้วิจัย	

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓๔ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและส่งเสริม การศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา ระดับปริญญา โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษาและ แผนพัฒนาการอุดมศึกษา ประสานและส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพ นักศึกษา สนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และสนับสนุนการพัฒนาประเทศ และดำเนินการ เกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการอุดมศึกษา รวมทั้งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล และจัดทำสารสนเทศด้านการอุดมศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อการผลิตและพัฒนาทรัพยากรบุคคลใน ระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกับสากล

ในการดำเนินการที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินการในหลาย รูปแบบเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ การ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับ คุณภาพการจัดการศึกษานั้น ได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำความเข้าใจกับ สถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นประจำเพื่อให้ สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวทางดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจาก สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีศักยภาพและความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน จึงเกิด ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ไม่ได้มาตรฐาน ดังที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ กอปรกับ รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศเพื่อก้าวไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ รวมทั้ง แนวโน้มในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของโลกที่เป็นแรงกดดันและกระตุ้นให้ต้องมีการพัฒนา มาตรฐานการจัดการศึกษาให้ทัดเทียมกันในระดับสากล การกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะ เดิมจะไม่สามารถตอบสนองการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และตอบสนองความต้องการ ของประเทศได้อย่างรวดเร็วทันต่อการพัฒนาประเทศได้

เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education) สามารถสนองตอบต่อ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs ๒๐๓๐) ตามแผน การศึกษาชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม (Transformation of Learning) ความร่วมมือ

ระหว่างหน่วยงานและสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความตระหนักและความเข้าใจ ร่วมกันในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อผลิตบัณฑิตยุคใหม่ให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีสมรรถนะของการเป็นนักคิด นักนวัตกรรมและผู้ประกอบการ เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์มีความพร้อมทางกาย ใจ และสติปัญญา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะสอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในคราว ประชุม เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐ และมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของชาติ ในการพัฒนาประเทศและมีคุณภาพทัดเทียมกับสากล จึงจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางและการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของสาธารณะในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร การเรียน การสอนที่มีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียน การสอนของสถาบันอุดมศึกษา และผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ตลอดจนแนวทางการ กำกับจัดการศึกษาในปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบาย ความต้องการของประเทศ และแนวโน้มของโลกที่มี ต่อมาตรฐานและการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งแนวทางการจัดการศึกษาของต่างประเทศ ที่มีปัจจัยแวดล้อมใกล้เคียงกับประเทศไทย
๓. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อ ตอบสนองความต้องการของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการกำกับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งในและ ต่างประเทศ ตลอดจนการสอบถาม/สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารทั้งหน่วยงานด้าน การกำกับมาตรฐาน และสถาบันอุดมศึกษา ทั้งสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อให้ได้แนวทาง ในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความ ต้องการของประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ข่าวสารด้านการศึกษาที่เป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก

ผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลากหลายในการนำมาซึ่งนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการกำกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป

๒. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ แบ่งเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๒.๑ **ข้อมูลปฐมภูมิ** ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง อาทิ

- กรรมการในคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา (๑-๒ คน อาทิเช่น รองศาสตราจารย์ศิริเดช สุชีวะ รองศาสตราจารย์ทศนา แคมมณี)
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา : ศาสตราจารย์วิชัย รุ่งตระกูล (ประธาน) นายชวลิต หมีนุช (กรรมการ) รองศาสตราจารย์อานนท์ เทียตรง (กรรมการ)
- เลขานุการคณะกรรมการการอุดมศึกษา (นายสุภัทร์ จำปาทอง)
- ประธานคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา (ศาสตราจารย์เกียรติคุณกิตติชัย วัฒนานิก)
- ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะอนุกรรมการของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประกอบด้วย

คณะอนุกรรมการด้านมาตรฐานการอุดมศึกษา : ศาสตราจารย์สุวิมล ว่องวานิช ศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ฐานิพานิชกุล ศาสตราจารย์ก้องกิติ พุสสวัสดิ์

คณะอนุกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา : ศาสตราจารย์ชัย จาตุรพิทักษ์กุล รองศาสตราจารย์สมบุรณ์วัลย์ สัตยารักษ์วิทย์ รองศาสตราจารย์ศรีสมรัก อินทุจันทร์ยง

- อธิการบดี หรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และผู้แทนคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

- ภาคประชาชนที่เป็นผู้แทนของผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต

ทั้งนี้ โดยรวบรวมผ่านการสัมภาษณ์เพื่อระดมความเห็นจากทุกภาคส่วน ประเด็นสำคัญในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานในระดับสากล แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนบทบาทของหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องระดับนโยบายในการกำกับดูแล เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา มีความชัดเจนและมีอิสระในการปฏิบัติได้อย่างสร้างสรรค์

๒.๒ **ข้อมูลทุติยภูมิ** : การทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วยนโยบาย แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนมาตรฐาน งานวิจัยและแนวโน้มต่างๆ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความทันสมัย สามารถผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ได้แก่

๑) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙

๒) นโยบายและมาตรฐานต่างๆ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย อาทิ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และแนวปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา

๓) วิสัยทัศน์ นโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศ มาตรฐานการจัดการศึกษาของประเทศไทย แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

๔) บทความทางวิชาการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ

๕) แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาระบบการจัดการและการกำกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศต่างๆ

๖) แนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามมาตรฐานสากล

๓. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีบทบาทในวงการการศึกษา รวมทั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากผลิตผลทางการศึกษา ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ อาจารย์ และภาคประชาชนที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๔.๑ แบบวิเคราะห์การศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

๔.๒ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยเป็นแบบเปิดให้เป็นลักษณะกึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้ในลักษณะปลายเปิด

๕. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๕.๑ ศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

๕.๒ รวบรวมประเด็นปัญหาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากแหล่งต่างๆ

๕.๓ สอบถามหรือสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ อาจารย์ และภาคประชาชนที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต

๖. การวิเคราะห์ข้อมูล

๖.๑ วิเคราะห์นโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศ

๖.๒ วิเคราะห์นโยบาย และมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวทางการบริหารเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษา

๖.๓ วิเคราะห์แนวคิดการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพจากมุมมองของนานาชาติ

๖.๔ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

๖.๕ สัเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ

๖.๖ จัดทำแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา และผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต มาใช้ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ได้ทราบด้านนโยบาย ความต้องการของประเทศ และแนวโน้มของโลกที่มีต่อมาตรฐานและการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งแนวทางการจัดการศึกษาของต่างประเทศที่มีปัจจัยแวดล้อมใกล้เคียงกับประเทศไทย และสามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานเพื่อกำกับมาตรฐานการจัดการศึกษาในบริบทของตนได้

๓. ได้แนวทางในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ และสามารถเทียบเคียงกับการกำกับมาตรฐานกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างเป็นระบบ

บทที่ ๒

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต รวมทั้งวิเคราะห์นโยบาย ความต้องการของประเทศ และแนวโน้มของโลกที่มีต่อมาตรฐานและการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งแนวทางการจัดการศึกษาของต่างประเทศที่มีปัจจัยแวดล้อมใกล้เคียงกับประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการกำกับจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด หลักการ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยผู้ศึกษาได้นำเสนอหัวข้อตามลำดับเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นการศึกษา ดังนี้

๒.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙

๒.๒ นโยบายและมาตรฐานต่างๆ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

๒.๓ วิสัยทัศน์ นโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศไทยในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

๒.๔ บทความทางวิชาการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามมาตรฐานสากล

๒.๗ สรุป

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙

มีจุดมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข) การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ในการบริหารและการจัดการศึกษา ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ในส่วนของมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา ๔๗ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ทั้งนี้ ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาและราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง

ในการดำเนินการที่ผ่านมา คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผลการดำเนินการเพื่อกำกับดูแลการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ และประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานและแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและทันสมัย เป็นหน่วยประสานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้มาประชุมปรึกษาหารือ และร่วมกันจัดทำมาตรฐานต่างๆ ที่สนองความต้องการของผู้เรียน ตลาดแรงงาน สังคม และกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก อาทิ

๑. มาตรฐานการอุดมศึกษา
๒. มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา
๓. หลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา
๔. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับอนุปริญญา
๕. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับปริญญาตรี
๖. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา
๗. หลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่วการศึกษาในระบบ
๘. หลักเกณฑ์การขอเปิดและดำเนินการหลักสูตรระดับปริญญาในระบบการศึกษาทางไกล
๙. แนวทางความตกลงร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ

๑๐. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
๑๑. มาตรฐานคุณวุฒิในระดับ... และสาขา/สาขาวิชา ต่างๆ ปัจจุบันมี ๒๐ สาขา/สาขาวิชา ฯลฯ

การประกันคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้มีการประเมิน ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาจากภายใน หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินคุณภาพจากภายนอก จึงได้ออกประกาศ/กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา และมีการพัฒนาโดยรวมการประกันคุณภาพภายในและภายนอกของการศึกษาทุกระดับไว้ในฉบับเดียวกัน โดยออกเป็นกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพในระดับคณะ และสถาบัน ต่อมาได้พัฒนาเป็นระดับหลักสูตร เพื่อให้เป็นไปตามแนวโน้มการจัดการศึกษาในระดับสากลที่มุ่งประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ กฎกระทรวงดังกล่าว ให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพ โดยยึดหลักเสรีภาพทางวิชาการและควมมีอิสระในการดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (ซึ่งจะมีการประเมินทุก ๕ ปี) สถาบันจึงมีอิสระในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมสอดคล้องกับระดับการพัฒนาของสถาบัน โดยอาจเป็นระบบการประกันคุณภาพที่ใช้กันแพร่หลายในระดับชาติหรือนานาชาติ หรือเป็นระบบเฉพาะที่สถาบันพัฒนาขึ้นเอง แต่ทุกระบบจะต้องมีกระบวนการทำงานที่เริ่มต้นจากการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบประเมิน และการปรับปรุงพัฒนา และจะต้องจัดทำรายงานประเมินคุณภาพภายในประจำปีตามที่กำหนดไว้ในฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพ (CHE QA Online) ซึ่งเป็นการบันทึกผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาผ่านทางระบบออนไลน์ ตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน เอกสารอ้างอิง การประเมินตนเอง การประเมินของคณะกรรมการประเมินคุณภาพ เพื่อนำเสนอสภาสถาบัน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งจะเป็นข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในของสถาบัน การติดตามตรวจสอบของต้นสังกัด

นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ โดยมีคณะกรรมการดำเนินการโครงการ EdPEx ซึ่งย่อมาจาก “Education Criteria for Performance Excellence” หรือ “เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ” ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการตามแนวทางของเกณฑ์ Malcolm Baldrige National Quality Award: MBNQA ที่เป็นต้นแบบของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) เกณฑ์ EdPEx คือกรอบที่ทำให้มอง/คิดและบริหารองค์กรในเชิงระบบ และช่วยให้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดและยั่งยืน

เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence – EdPEx) ใช้เกณฑ์แบบเดียวกับการประเมินรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ใช้กับระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ เกณฑ์จะตั้งคำถามให้สถาบันพิจารณาว่าได้ทำสิ่งเหล่านี้แล้ว โดยมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ นำระบบไปใช้อย่างจริงจัง สม่าเสมอและทั่วถึง มีการติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาระบบให้ดีขึ้นหรือไม่ ผลการปรับปรุง การส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายและทิศทางที่มุ่งหวัง และผลลัพธ์ของการปรับปรุงจะสามารถสร้างความยั่งยืนได้

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙

กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ดังนี้

“คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ ๒๑”

โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ๔ ประการ คือ

- ๑) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
- ๒) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ
- ๓) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๔) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

เป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ ๒ ด้าน

๑) เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (๓ Rs ๘ Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้

๑.๑) ๓ Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics)

๑.๒) ๘ Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

๒) เป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) ๕ ประการ มีดังนี้

๒.๑ ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access)

๒.๒ ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity)

๒.๓ ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (Quality)

๒.๔ ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency)

๒.๕ ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง

โดยกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการในแต่ละเป้าหมายและตัวชี้วัดเป็น ๕ ช่วง ดังนี้ ระยะเร่งด่วน ระยะ ๕ ปีแรกของแผน ระยะ ๕ ปีที่สองของแผน ระยะ ๕ ปีที่สามของแผน และระยะ ๕ ปีสุดท้ายของแผน

นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ ๖ ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนากำหนดของประเทศไทยและการกำกับติดตามดูแลคุณภาพและมาตรฐานไว้อย่างชัดเจนในหลายยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และยุทธศาสตร์ที่ ๖ : การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

๑. ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ ๒๑

๒. คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ

๓. สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่าง มีคุณภาพและมาตรฐาน

๔. แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

๕. ระบบและกลไกการวัด การติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพ

๖. ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล

๗. ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ : การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

๖.๑ โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้

๖.๒ ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

๖.๓ ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่

๖.๔ กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

๖.๕ ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

๒.๒ นโยบายและมาตรฐานต่างๆ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

๒.๒.๑ จุดเน้นเชิงนโยบายของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศาสตราจารย์คลินิก นพ.อุดม คชินทร) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา

การกำหนดจุดเน้นเชิงนโยบายที่ยึดกรอบยุทธศาสตร์ชาติทั้ง ๖ เป็นหลัก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา ปรากฏชัดเจนในประเด็นที่ ๒ ด้านการผลิต พัฒนากำลังคนและสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยมรณโยบายให้ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน เร่งรัดการพัฒนาอาจารย์เพื่อผลิตนวัตกรรม และเทคโนโลยีรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย ๑๐ อุตสาหกรรมใหม่ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ ๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน และประเด็นที่ ๔ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่มุ่งสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาโดยยกระดับคุณภาพสถานศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน (ICU) และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบเครือข่าย ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา ด้านสื่อและองค์ความรู้ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และประเด็นที่ ๖ ด้านการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการ โดยการปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกระทรวงอุดมศึกษาที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน เพื่อความรวดเร็ว และคล่องตัวในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

๒.๒.๒ มาตรฐานการศึกษาชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้กำหนดกรอบมาตรฐานการศึกษาของชาติ จากข้อมูลสารสนเทศต่อไปนี้ได้แก่ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เกี่ยวกับนโยบายด้านการศึกษา ตามสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ หมวด ๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ วิสัยทัศน์/ทิศทางการพัฒนาการศึกษาของไทย คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ สภาพแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก ความคิดเห็นของนักวิชาการและประชาชน และมาตรฐานการศึกษาของชาติของประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาต่อยอดและประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของไทย ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๔ ประเด็น ได้แก่

๓.๑ อุดมการณ์ หลักการในการจัดการศึกษาของชาติ

๓.๒ คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

๓.๓ การจัดการศึกษา

๓.๔ แนวทางการปฏิบัติ

(<https://www.gotoknow.org/posts/๓๙๒๓๒>)

ในการนี้ จึงได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ไว้ ๓ มาตรฐาน และ ๑๑ ตัวบ่งชี้ ได้แก่

มาตรฐานที่ ๑ คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก (คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข) โดยมี ๕ ตัวบ่งชี้ ได้แก่ กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและพัฒนาสังคม

มาตรฐานที่ ๒ แนวการจัดการศึกษา (จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบริหาร โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน) โดยมี ๓ ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทาง การศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ และมีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ ๓ แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ (การสร้างวิถีการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง) โดยมี ๓ ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ การศึกษาวิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้ และการสร้างและจัดการความรู้ในทุกระดับ ทุกมิติของสังคม

๒.๒.๓ นโยบายเกี่ยวกับกระทรวงอุดมศึกษา (โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ)

๑) ทิศทางของอุดมศึกษาในอนาคต กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ในหลายๆ ด้าน มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในทุกๆ ระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมศึกษา เพื่อตอบสนองต่อ "การเรียนรู้ยุคใหม่" และ "แนวโน้มใหญ่ของโลก" จึงมีความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยไทย ต้องให้ความสำคัญกับทิศทางของมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ ๒๑ “University’s View” ที่มุ่งให้ การเรียนรู้และการทำงานกลายเป็นสิ่งเดียวกัน และให้อุดมศึกษาเป็นกำลังสำคัญในการสร้าง เครือข่ายและกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในทุกๆ ระดับอย่างก้าวกระโดด เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสนองความ ต้องการตลาด มุ่งเน้นความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ (Area-Based Approach) เพื่อส่งเสริมให้บุคคลสามารถค้นหาความต้องการและสร้างความเป็นเลิศ เฉพาะตัวได้

๒) ความท้าทายที่อุดมศึกษากำลังเผชิญ การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็น ระดับที่สร้างบุคลากรเพื่อประกอบเป็นทุนมนุษย์เพื่อเข้าสู่วิชาชีพ ดังนั้น หากการอุดมศึกษามี

มาตรฐานและคุณภาพตกต่ำลง จะยิ่งสะท้อนถึงคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ (Mindset และ Will Power) ที่จะสู้ประชากรของประเทศอื่นไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถเป็นกลไกสำคัญในการสร้างทุนทางปัญญาและไม่สามารถเอื้อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมของชาติ อีกทั้งประเทศไทยติดอยู่ในการติดกับดักรายได้ปานกลาง (Middle-income Trap) ซึ่งนอกจากที่มหาวิทยาลัยไทยจะต้องให้ความสำคัญกับทิศทางของมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ ๒๑ “University’s View” ดังกล่าวแล้ว อุดมศึกษาจะต้องมีการปรับตัวเพื่อเพื่อความอยู่รอด ในการนี้ จึงได้กำหนดนโยบายที่จะสามารถตอบสนองความท้าทายที่กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างทัน่วงที่และมีประสิทธิภาพ อาทิ การออกแบบและจัดตั้งองค์กรระดับชาติที่จะมาขับเคลื่อนการพัฒนาการอุดมศึกษาของชาติอย่างเร่งด่วน การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทเพื่อความก้าวหน้าและความอยู่รอด การส่งเสริมร่วมมือและผลิตนวัตกรรมและเทคโนโลยีจากงานวิจัยและพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาคนมีคุณภาพและศักยภาพสูงในภาคการผลิตและภาคบริการโดยมีแผนพัฒนากำลังคนของประเทศแบบมุ่งเป้า การพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ให้ทันความก้าวหน้าของโลก และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมผู้สูงอายุตลอดจนการสร้างโอกาสและความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาของนักเรียนสายสามัญและสายอาชีวะ รวมทั้งผู้สูงอายุ

๓) เป้าหมายหลัก รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายการปรับตัวของอุดมศึกษา เพื่อ "ตอบโจทย์ของประเทศและโลกและยกระดับสู่ Thailand ๔.๐ โดยมีเป้าหมายหลัก คือ ให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว มีความมั่นคง และระดับรายได้สูง ให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ให้ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมเป้าหมายและ Smart Farming ธุรกิจบริการที่สร้างรายได้สูง คุณภาพชีวิตและการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๔) หลักการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจึงควรกำหนดหลักการดำเนินงานที่สำคัญ ๔ ด้าน คือ รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดตั้งและออกแบบ "กระทรวงการอุดมศึกษา" ให้กระทรวงการอุดมศึกษาเป็นองค์กรระดับประเทศที่จะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาการอุดมศึกษาของชาติ ให้มีการปลดล็อกปัญหาและเร่งพัฒนาการอุดมศึกษาของชาติเพื่อเอาชนะความท้าทายด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาประเทศที่ต้องการบรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และ Thailand ๔.๐

๕) แผนงานที่เป็นจุดเน้นเพื่อพัฒนาและปลดล็อกปัญหาของการอุดมศึกษาของชาติ นอกจากการกำหนดหลักการดำเนินงานที่สำคัญ ๔ ด้าน ดังกล่าวแล้ว ควรกำหนดแผนงานที่เป็นจุดเน้นเพื่อพัฒนาและปลดล็อกปัญหาที่สำคัญด้านต่าง ๆ ของการอุดมศึกษาของชาติ คือ การเตรียมโครงสร้าง กำลังคน ทรัพยากรและความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อรองรับกระทรวงการอุดมศึกษาที่จะเป็นองค์กรระดับประเทศในการขับเคลื่อนการอุดมศึกษาของชาติ การพัฒนายุทธศาสตร์และ Roadmap ของการอุดมศึกษาของชาติ ๒๐ ปี การวางแผนกำลังคนของประเทศ ระยะ ๒๐ ปี การพัฒนาระบบวิจัยและนวัตกรรมของการอุดมศึกษาของชาติ และอีกประการที่สำคัญคือจะต้องตอบโจทย์การพัฒนาพื้นที่อีกด้วย

๖) นโยบายเร่งด่วนภายใน ๖-๘ เดือน เพื่อให้การดำเนินการตามแผนงานดังกล่าวประสบความสำเร็จ จึงมอบนโยบายเร่งด่วนภายใน ๖-๘ เดือนของการอุดมศึกษาไทย จึงต้องเน้นใน ๖ ประเด็นที่สำคัญ คือ การทบทวนเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีและ

บัณฑิตศึกษาโดยมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา การกำหนดเกณฑ์การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการที่จะต้องมีความครอบคลุมเนื้อหา ผลงานที่มีผลสัมฤทธิ์ชัดเจน และมีความเป็นสากล การตรวจสอบระบบบรรณานุกรมในมหาวิทยาลัย ให้มีระบบที่ชัดเจนและมีความเป็นสากล การปรับปรุงคุณภาพของอาชีวศึกษาให้ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติและการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งให้มีการรับรองหน่วยกิตและเชื่อมโยงกับอุดมศึกษา การเน้นหลักสูตรพันธุ์ใหม่ที่ตอบโจทย์อนาคต และการเพิ่มสัดส่วนของหลักสูตร Science & Technology : Social Science & Humanity เป็น ๗๐ : ๓๐

ที่มา: <http://www.moe.go.th/websm/๒๐๑๘/๑/๐๐๔.html>

๒.๒.๔ แผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๑) ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘ เป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้กำหนดประเด็นวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์

สกอ. เป็นองค์กรหลักที่ชี้นำการพัฒนาอุดมศึกษาไทยให้เป็นพลังสร้างสรรค์สังคมไทยอย่างยั่งยืน

พันธกิจ

๑) จัดทำข้อเสนอนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาการอุดมศึกษา รวมทั้งดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระดับอุดมศึกษากับต่างประเทศ

๒) จัดทำหลักเกณฑ์ และแนวทางการสนับสนุนทรัพยากร และการจัดตั้งจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน

๓) ประสานและส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพนักศึกษา รวมทั้ง ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ ในระบบอุดมศึกษา และประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

๔) เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุงและยกเลิกสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน

๕) ดำเนินการเกี่ยวกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอุดมศึกษาตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษามอบหมาย รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลและจัดทำสารสนเทศด้านการอุดมศึกษา

๖) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

๗) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

เป้าประสงค์

๑) สกอ. เป็นหน่วยงานหลักด้านอุดมศึกษาที่ชี้นำและขับเคลื่อนอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๒) ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิต พัฒนาองค์ความรู้และสร้างผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและสอดคล้องตรงตามความต้องการของประเทศ

๓) บุคลากร สกอ. ได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็นที่ยอมรับ สามารถผลักดันนโยบายและแผนอุดมศึกษา และขับเคลื่อนภารกิจของ สกอ. โดยมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดหลัก

๑. ผลผลิต (Output)

๑) มีข้อเสนอนโยบายและแผนการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และชี้นำทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของประเทศ โดยคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล

๒) มีเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทโลก

๓) มียุทธศาสตร์/แผน/โครงการที่ส่งเสริมความร่วมมือกับอุดมศึกษาต่างประเทศ และผลักดันสถาบันอุดมศึกษาไทยให้เป็นสถาบันชั้นนำในระดับอาเซียนและสากล

๔) มีการส่งเสริมการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในเชิงสาธารณะและเชิงพาณิชย์

๕) มีทุนพัฒนาคุณวุฒิและศักยภาพการวิจัยของบุคลากรอุดมศึกษา

๖) มีระบบการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาและประเมินศักยภาพการวิจัย

๗) มีแผนและโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร สกอ. ที่สอดคล้องกับภารกิจ

๒. ผลลัพธ์ (Outcome)

๑) สถาบันอุดมศึกษาได้รับการจัดอันดับระดับโลกทั้งในระดับสถาบันและระดับสาขาวิชาเพิ่มขึ้น

๒) บัณฑิตมีความรู้ในด้านวิชาการ มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตอาสา มีทักษะในการทำงานและดำรงชีวิตในสังคม สามารถพัฒนาความสามารถด้านกีฬาและมีพลานามัยที่สมบูรณ์

๓) บัณฑิตมีงานทำหลังจบการศึกษาหรือได้ประกอบอาชีพอิสระภายในเวลาที่เหมาะสม

๔) สถาบันอุดมศึกษาผ่านมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายในทุกแห่ง

๕) บุคลากร สกอ. ปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์และตัวชี้วัดหลักที่กำหนดไว้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานเป็น ๕ ยุทธศาสตร์ โดยมี ๓ ยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การส่งเสริมและพัฒนาระดับอุดมศึกษา

เป้าประสงค์ : สกอ. เป็นองค์กรหลักด้านอุดมศึกษา เสนอนโยบายและแผนการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และกำหนดทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา ส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เน้นหลักธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการที่ดี รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือกับอุดมศึกษาต่างประเทศ

มาตรการ/แนวทาง :

- ๑) เสนอนโยบายและแผนการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- ๒) จัดทำมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทโลก
- ๓) ส่งเสริมความร่วมมือกับอุดมศึกษาต่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก
- ๔) ส่งเสริมระบบบริหารจัดการอุดมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
- ๕) เผยแพร่ข้อมูลอุดมศึกษาต่อสาธารณะเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานอุดมศึกษา และการคุ้มครองผู้บริโภค

๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคน

เป้าประสงค์ : มีการวางแผนและส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และกำหนดนโยบายและแผนในการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนากำลังคนในวัยทำงาน โดยมีฐานข้อมูลการผลิตบัณฑิตรายสาขาวิชา

มาตรการ/แนวทาง :

- ๑) วางแผนและสนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังคนร่วมกับผู้ผลิตและผู้ใช้บัณฑิต
- ๒) จัดสรรทุนเพื่อสร้างกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- ๓) ส่งเสริมการผลิตบัณฑิตในสาขาที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ
- ๔) จัดทำฐานข้อมูลการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาต่างๆ
- ๕) ส่งเสริมการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะของกำลังคนในวัยทำงาน

๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๕ : การพัฒนาฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารอุดมศึกษา

เป้าประสงค์ : มีฐานข้อมูลอุดมศึกษาที่ถูกต้องสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ ทันสมัย และสะดวกในการสืบค้นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการอุดมศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนของสถาบันได้

มาตรการ/แนวทาง :

- ๑) พัฒนารฐานข้อมูลที่จำเป็นต่อการกำหนดนโยบายและการติดตามประเมินผลอุดมศึกษา
- ๒) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฐานข้อมูลที่มีอยู่ทั้งภายใน สกอ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ วิสัยทัศน์ นโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศ ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

จากพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ จำนวน ๖ คณะ ดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติเบื้องต้น โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติดำเนินการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติเบื้องต้น หลังจากคณะกรรมการฯ ดังกล่าวได้ส่งมอบร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติเบื้องต้น ซึ่งขณะนี้ สศช. ได้จัดทำเอกสารประกอบการประชุมรับฟังความคิดเห็นร่างแผนยุทธศาสตร์ชาติเบื้องต้นขึ้นจากการรับฟังความคิดเห็นในระดับภาค จำนวน ๔ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จ.ขอนแก่น) ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ครั้งที่ ๒ ภาคเหนือ (จ.เชียงใหม่) ในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ครั้งที่ ๓ ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร) ในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ และครั้งที่ ๔ ภาคใต้ (จ.สงขลา) ในวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เรียบร้อยแล้ว สรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาได้ดังนี้

๑) ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

มุ่งพัฒนาประเทศบนพื้นฐานแนวคิด ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปทบทวนเชิงเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (๒) “ปรับปรุงจูน” เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (๓) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับโมเดลธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงจูน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ

๒) ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

กำหนดให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถก้าวทันการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงความตระหนักถึงพหุปัญญา (multiple intelligence) ของมนุษย์ที่หลากหลายและการพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของพหุปัญญาแต่ละประเภท และการปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้และ

จิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ทั้งการเสริมสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่นซึ่งเป็นการวางรากฐานการส่งต่อเด็กที่มีคุณภาพสู่การพัฒนาในช่วงอายุถัดไป โดยการส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ การสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ การส่งเสริมบทบาทในการมีส่วนร่วมพัฒนาคน การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างกระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ ในการใช้กิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนอย่างครบวงจรและมีคุณภาพมาตรฐาน รวมถึงการพัฒนาทักษะด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศและกีฬาเพื่อการอาชีพ

๓) ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

การจะบรรลุเป้าหมายให้ภาครัฐเป็น “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” นั้น ภาครัฐต้องมีการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการตั้งแต่การพัฒนาที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ ให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกมิติมีการเชื่อมโยงการให้บริการสาธารณะของส่วนราชการต่างๆ ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ จัดระบบบริหารงานภาครัฐแบบบูรณาการให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงกันตั้งแต่ยุทธศาสตร์ชาติลงไปจนถึงระดับพื้นที่ปรับปรุงบทบาท การกิจ และโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสม ทันสมัย มีขีดสมรรถนะสูง เทียบได้กับมาตรฐานสากล พัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐในการปฏิบัติราชการและมีความเป็นมืออาชีพเพื่อจูงใจให้คนดีคนเก่งทำงานในภาครัฐ มีระบบการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรให้มีสมรรถนะใหม่ๆ สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายต่างๆ มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม สอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการปรับปรุง แก้ไขและยกเลิกกฎหมายต่างๆ ให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรมและพัฒนาระบบการยุติธรรม ไม่ให้มีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม มีความรวดเร็ว เที่ยงตรง แม่นยำ มีความโปร่งใสอย่างเต็มที่

๒.๔ บทความทางวิชาการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ระดับอุดมศึกษาของประเทศ

๒.๔.๑ แนวคิดการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากในกระบวนการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา มีการใช้คำต่างกันและอาจมีความหมายเหมือนกัน/ใกล้เคียงกันของ “รับรองวิทยฐานะ” และ “การรับรองคุณภาพ” โดยมีการใช้คำที่แตกต่างกัน เช่น

อุทุมพร จามรมาน (๒๕๔๓ : ๒) ได้ให้ความหมาย “การรับรองคุณภาพ” ว่า หมายถึง การรับรองหรือไม่รับรองคุณภาพตามมาตรฐาน ซึ่งบางครั้งเป็นมาตรฐานทางกายภาพ เช่น พื้นที่ จำนวนอุปกรณ์ ฯลฯ

วันชัย ศิริชนะ (๒๕๓๗ : ๑๑) กล่าวถึง “การรับรองวิทยฐานะ” (Accreditation) ว่า หมายถึง กระบวนการประเมินเพื่อรับรองว่าสถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการได้ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดยองค์กรรับรองวิทยฐานะแล้ว

พรชูลี อาชวอำรุง (๒๕๓๙ : ๙) กล่าวว่า “การรับรองวิทยฐานะ” หมายถึง กระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้มาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น

CHEA (๒๐๐๐) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “การรับรองวิทยฐานะ” เป็นกระบวนการของสถาบันอุดมศึกษา ขึ้นกับการประเมินตนเองและการประเมินโดยเพื่อนร่วมวงการ สำหรับการปรับปรุงคุณภาพทางวิชาการ (Academic Quality) และความสามารถในการตรวจสอบได้ต่อสาธารณชน (Public Accountability)

โดยสรุป การรับรองวิทยฐานะ หมายถึง การรับรองว่าสถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการภารกิจในการอุดมศึกษาครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดได้อย่างมีคุณภาพ

พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๒๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ในมาตรา ๔๗ และพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๔๖ ในมาตรา ๕๔ ได้กำหนดให้มีการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมาโดยตลอด จนถึงพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๐ ที่มีการปรับบทบัญญัติบางประการของพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๔๖ ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันมากขึ้น เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสามารถดำเนินกิจการสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ได้กำหนดให้สภาสถาบันมีอำนาจในการอนุมัติหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด และยกเลิกอำนาจและหน้าที่ในการให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา แต่ยังคงให้มีการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงกำหนดไว้ในมาตรา ๒๔ (๓) ส่วนการเพิกถอนวิทยฐานะนั้นพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๔๖ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๘๔ วรรคสอง ข้อ (๒) กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการอุดมศึกษามีอำนาจสั่งการให้เพิกถอนการรับรองวิทยฐานะในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาใดไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ หรือเงื่อนไขตามที่คณะกรรมการฯ กำหนด และเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ในมาตรา ๒๔ (๕) ให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลทั่วไป โดยในการนี้จะระบุชื่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้วยก็ได้ ดังนั้นคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยการขอให้รับรองและการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๑ เมื่อปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง จึงได้จัดทำกฎกระทรวงฉบับใหม่ เป็นกฎกระทรวง การขอให้รับรองและการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๘ เพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชนฯ พ.ศ.๒๕๔๖

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศต่างๆ

๒.๕.๑ ระบบการศึกษาของญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีมาตรฐานทางด้านการศึกษาในระดับสูง โดยระบบการศึกษาของประเทศได้รับต้นแบบมาจากระบบการศึกษาของหลายๆประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกา โดยจะแบ่งระดับการศึกษาเป็นระดับอนุบาล (Kindergarten/Yochien) ระดับประถม (Elementary School/shogakkou) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower Secondary School / chugakkou) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper Secondary School/koutougakkou) และระดับมหาวิทยาลัย (University)

ลักษณะเด่นของการบริหารการศึกษาญี่ปุ่นในปัจจุบันมีดังนี้

๑) มีกระทรวงเดียวในสวนกลางคือ Ministry of Education, Science, Sports and Culture ทำหน้าที่ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยกำหนดนโยบายวางแผนจัดทำสถิติ ข้อมูลวิจัยและประเมินผลกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดตั้งโรงเรียน กำหนดแนวทางและการจัด ๓๘ หลักสูตรการศึกษา สนับสนุนทรัพยากร และกำกับดูแลหน่วยงานแห่งชาติ

๒) ระดับท้องถิ่น บริหารการศึกษาในรูปองค์คณะบุคคล มีคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งแบ่งเป็น Prefectural Board of Education รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและการศึกษาพิเศษเป็นหลัก ในขณะที่ Municipal Board of Education รับผิดชอบการจัดการศึกษาภาคบังคับจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นหลัก และมี Superintendent เป็นผู้นำนโยบายของคณะกรรมการไปสู่การปฏิบัติ ข้าราชการครูสังกัดสวนราชการท้องถิ่น และรับเงินเดือนจากภาษีของท้องถิ่นนั้น ๆ

๓) แต่ละท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บภาษี (Local Tax) และจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของท้องถิ่น โดยได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการศึกษา (National Subsidies) และเงินช่วยชดเชยภาษีท้องถิ่นจากสวนกลาง (Local Allocation Tax Grant)

ส่วนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย (University) ในประเทศญี่ปุ่นจะกำหนดหลักสูตรและระยะเวลา ดังนี้ ระดับปริญญาตรีจะใช้เวลาทั้งสิ้น ๔ ปี ระดับปริญญาโท ๒ ปี และระดับปริญญาเอก ๓ ปี โดยการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยจะเริ่มภาคการศึกษาในเดือนเมษายนของแต่ละปี โดยจะแบ่งภาคการศึกษาเป็นภาคการศึกษาที่ ๑ (เดือนเมษายน - เดือนกันยายน) และภาคการศึกษาที่ ๒ (เดือนกันยายน-เดือนมีนาคม) โดยระยะเวลาการรับสมัครโดยทั่วไปจะสิ้นสุดในเดือนกันยายนหรือเดือนตุลาคมสำหรับการสมัครเรียนในเดือนเมษายนของปีถัดไป

การกำกับและดูแลคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา ประเทศญี่ปุ่นมีกรอบการประกันคุณภาพแห่งชาติให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการดำเนินการจัดการศึกษาประกอบด้วย

๑. มาตรฐานในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา (Standards for Establishing Universities (SEU)) กรอบมาตรฐานระบบอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดไว้ในกฎหมายหลายมาตราที่เป็นข้อกำหนดพื้นฐานสำหรับการศึกษา มีกฎหมายที่มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ

ต่างๆ ในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา สรุปเป็นกฎระเบียบต่างๆ ได้แก่

๑.๑ กฎระเบียบเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานพื้นฐานต่างๆ (Regulations concerning the basic framework) อาทิ คุณวุฒิแรกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ระยะเวลาของการศึกษาในหลักสูตร และการจัดการในองค์กร

๑.๒ กฎระเบียบที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับบุคลากรและทรัพยากร อาทิ คณาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือต่างๆ

๑.๓ กฎระเบียบที่กำหนดแนวปฏิบัติการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษา

๑.๔ กฎระเบียบสำหรับการเรียนในรายวิชาต่างๆ และข้อบังคับในการสำเร็จการศึกษา

๒. มาตรฐานของระบบการอนุมัติการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา (Establishment Approval System: EAS) มีการจัดทำประเด็นในการตรวจสอบเพื่อการพิจารณาในรายละเอียดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาว่า มีความชัดเจนและความเหมาะสมในการรับนักศึกษาใหม่ มีการออกแบบหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดข้อปณิธานในหลักสูตร มีรายวิชาที่จะส่งเสริมให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ตลอดจนมีการออกแบบวิธีสอนที่เหมาะสม มีคณาจารย์ผู้รับผิดชอบในหลักสูตรอย่างเพียงพอ ตลอดจน สิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือต่างๆ รวมทั้งอาคารเรียนที่เป็นไปตามมาตรฐาน และการประเมินตนเอง ตลอดจนการวางแผนงบประมาณ

๓. ระบบการรับรองการประกันคุณภาพและการรับรองวิทยฐานะ (Quality Assurance and Accreditation System: QAAS) กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจะต้องผ่านกระบวนการรับรองวิทยฐานะทุกๆ ๗ ปี โดยหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่

National Institution for Academic Degrees and Quality Enhancement of Higher Education (NIAD-QE) ได้มีการปรับระบบต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่น และเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันให้มากขึ้น และมีการจัดตั้ง NIAD-QE ซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารภายใต้กฎหมายข้อบังคับทั่วไปของญี่ปุ่นสำหรับหน่วยงานบริหารและกฎหมายของ NIAD-QE ซึ่งในปี ๑๙๙๑ NIAD ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ปณิธานทางวิชาการ และในปี ๒๐๐๐ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น NIAD – UE และเพิ่มภารกิจด้านการประเมินผลมหาวิทยาลัยด้วย ต่อมาในปี ๒๐๑๖ ได้หลอมรวมหน่วยงาน NIAD – UE เข้ากับ the Center for National University Finance and Management (CUFM) โดยใช้ชื่อว่า NIAD – QE โดย NIAD – QE ได้รับการรับรองจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (MEXT) เพื่อให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ประเมินผลและรับรองวิทยฐานะมหาวิทยาลัย วิทยาลัยเทคนิค และโรงเรียนกฎหมาย

ภารกิจของ NIAD – QE แบ่งออกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้ ๑) การประเมินผลและการรับรองวิทยฐานะ ๒) การมอบปริญญาดุษฎี ๓) การสร้างความร่วมมือในด้านการประกันคุณภาพ ๔) การส่งเสริมการวิจัย และ ๕) การให้กู้ยืมทางการศึกษาและการให้ทุนการศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกทางการศึกษา

ในปี ๒๐๐๔ ได้เริ่มดำเนินการประเมินผลและการรับรองวิทยฐานะ โดยใช้แนวทางการตรวจประเมินจากผู้ประเมินภายนอก ตามกฎหมายการศึกษาในสถานศึกษาที่ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ๒๐๐๒ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่

๑) ระดับสถาบัน (Institutional level) ซึ่งมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และวิทยาลัยเทคนิคทุกแห่งต้องได้รับการประเมินผล อย่างน้อยทุก ๗ ปี โดยองค์กรที่ได้รับการรับรองให้ประเมินผลและรับรองวิทยฐานะ

๒) ระดับสถาบันด้านวิชาชีพ (Professional graduate school level) ซึ่งมหาวิทยาลัยที่มีสถาบันด้านวิชาชีพจำเป็นต้องจัดทำกระบวนการประเมินผลและการรับรองวิทยฐานะ (Certified Evaluation and Accreditation : CEA) ในระดับคณะ อย่างน้อยทุก ๕ ปี

องค์กรที่ได้รับการรับรองด้านการประเมินผลและการรับรองวิทยฐานะจะทำตามความประสงค์ของสถาบันการศึกษา โดยมหาวิทยาลัยจะเลือกใช้การประเมินผลจากหนึ่งในสามวิธีการของการประเมินผลและการรับรองวิทยฐานะ (CEA)

นโยบายเบื้องต้นในการประเมินผลและการรับรองวิทยฐานะของ NIAD – QE คือ การประเมินผลและการรับรองวิทยฐานะโดยยึดตามมาตรฐาน การมุ่งเน้นกิจกรรมทางการศึกษา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบปัจเจกบุคคล การประเมินผลและรับรองวิทยฐานะที่จัดทำขึ้นโดยการประเมินตนเอง การตรวจประเมินคุณภาพ ระบบที่มีความโปร่งใสสูง การประเมินผลและรับรองวิทยฐานะที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลมาตรฐานของ NIAD – QE สำหรับการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะในระดับสถาบันของมหาวิทยาลัย (รอบที่ ๒ : ปี ๒๐๑๒- ๒๐๑๘) มีดังนี้ ๑) ภารกิจของมหาวิทยาลัย ๒) โครงสร้างการสอนและการวิจัย ๓) นักวิชาการและบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน ๔) การเข้าศึกษาต่อ ๕) หลักสูตรการศึกษา ๖) ผลการเรียนรู้ ๗) การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกและผู้เรียน ๘) ระบบประกันคุณภาพภายในด้านการจัดการเรียนการสอน ๙) การเงินและการบริหารจัดการ ๑๐) ข้อมูลสาธารณะด้านการจัดการเรียนการสอน

การประเมินผลและรับรองวิทยฐานะในระดับสถาบันของมหาวิทยาลัย รอบที่ ๒ โดย NIAD – QE จะสิ้นสุดในเดือนมีนาคม ปี ๒๐๑๙ และรอบที่ ๓ จะเริ่มขึ้นในเดือนเมษายน ปี ๒๐๑๙ โดยจะเป็นการทบทวนหลักเกณฑ์ทั่วไปและมาตรฐานต่างๆ ในการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะตามกฎหมายของกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยในรอบนี้จะมุ่งเน้นการประกันคุณภาพภายในและใช้ประโยชน์จากการศึกษาวิจัยและผลการศึกษาจากแผนการประเมินผลต่างๆ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินการ และนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ที่เกี่ยวข้อง (รวมถึงผู้เรียน) มาเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายหลักในขั้นเตรียมการทบทวนการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะของ NIAD - QE ในรอบที่ ๓ คือ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบด้านมาตรฐานต่างๆ จากเดิม ๑๐ มาตรฐานและใช้ความเห็นจากมาตรฐานแต่ละข้อเป็น ๒๗ มาตรฐาน ใน ๖ ด้าน รวมถึงการใช้กลไกการติดตามผล และมุ่งเน้นการใช้มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน

เป้าหมายขั้นต่อไปในการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะ คือ การประเมินผลแบบลงลึก ในประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่ได้เริ่มใช้ระบบการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงการศึกษาและการวิจัยโดยพิจารณาจากผลการประเมินแบบก้าวหน้า และหน่วยงานด้านการประเมินผลและรับรองวิทยฐานะจะเริ่มปรับปรุงการประเมินผลโดยการทบทวนและจัดทำมาตรฐานการประเมินผลที่เข้าใจง่ายมากขึ้น

๒.๕.๒ ระบบการศึกษาของสิงคโปร์

รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก โดยถือว่าประชาชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่าที่สุดของประเทศ รัฐบาลจึงให้การอุดหนุนด้านการศึกษาจนเสมือนกับเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า โดยการพัฒนาศึกษาของสิงคโปร์จะดำเนินการภายใต้ปรัชญาพื้นฐาน คือ เด็กทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาเพื่อให้สามารถหางานที่ดีทำได้และเป็นผู้ที่มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งกระบวนการพัฒนาศึกษาจะมุ่งให้เด็กแต่ละคนสามารถพัฒนาศักยภาพให้ได้สูงสุด

ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์แบ่งได้เป็น ๔ ระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา (Foundation Stage) ระดับประถมศึกษา (Orientation Stage) ระดับมัธยมศึกษา และระดับหลังมัธยมศึกษา (Post Secondary Education) โดยการศึกษาหลังมัธยมศึกษา (Post Secondary Education) สรุปได้ดังนี้

๑) ระดับจูเนียร์ คอลเลจ/เตรียมอุดมศึกษา (Junior Colleges/Centralized Institutes) นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้วจะต้องสอบ GCE “O” level เพื่อเข้า “Junior Colleges” หลักสูตร ๒ ปี ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาก่อนเข้ามหาวิทยาลัย (pre-university) หรือ Centralized Institutes หลักสูตร ๓ ปี ก่อนเข้ามหาวิทยาลัย การเข้ารับการศึกษารับขึ้นอยู่กับการสอบ GCE “O” level โดยเด็กมัธยมศึกษาที่จบจากหลักสูตรพิเศษ (Special Course) และหลักสูตรเร่งรัด (Express Course) จะต้องผ่านประกาศนียบัตร GCE (General Certificate of Education) ในระดับ “O” Level ส่วนหลักสูตรปกติจะต้องผ่าน GCE “N” Level แต่ถ้าต้องศึกษาต่อในระดับเตรียมอุดมศึกษา ก็ต้องสอบให้ผ่าน GCE “O” Level เช่นเดียวกัน เมื่อจบแล้ว จะต้องสอบ GCE “A” Level เพื่อนำผลคะแนนไปตัดสินใจการเข้าเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย

๒) Institute of Technical Education: ITE จัดฝึกอบรมการศึกษาทางเทคนิคและอาชีวศึกษาให้แก่ผู้สำเร็จมัธยมศึกษาเพื่อเตรียมตัวสำหรับทำงาน รวมทั้งจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้ที่ทำงานแล้ว เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานที่สนองตอบความต้องการด้านอุตสาหกรรม

๓) วิทยาลัยเทคนิค (Polytechnics) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนด้าน วิศวกรรมศาสตร์ บริหารธุรกิจการเงินการบัญชี การเดินเรือ พยาบาล เทคโนโลยีชีวภาพ วิทยาศาสตร์ ประยุกต์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ฯลฯ

๔) มหาวิทยาลัย (Universities) ที่สำคัญของสิงคโปร์มี ๖ แห่ง ได้แก่

๔.๑. มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore : NUS) จะให้การศึกษารอบคลุมเกือบทุกสาขาวิชา ทั้งแพทยศาสตร์ ทันตแพทย์ กฎหมาย ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม และการบริหารธุรกิจ

๔.๒ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนันทย (Nanyang Technological University : NTU) จะเน้นการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์สาขาต่างๆ รวมทั้งวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และสาขา ธุรกิจและการบัญชี

๔.๓ มหาวิทยาลัยการจัดการแห่งสิงคโปร์ (Singapore Management University : SMU) จะเน้นเรื่องธุรกิจการจัดการ

๔.๔ มหาวิทยาลัยแห่งเทคโนโลยีและการออกแบบสิงคโปร์ (Singapore University of Technology and Design : SUTD)

๔.๕ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสิงคโปร์ (Singapore Institute of Technology : SIT) เป็นมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อรองรับนักเรียนที่จบสายวิชาชีพในสถาบันโพลีเทคนิคของสิงคโปร์และต้องการเรียนต่อระดับปริญญาตรี ซึ่งจุดเด่นของหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันฯ คือ เน้นเรียนภาคปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับนักเรียนที่จบสายวิชาชีพมา นอกจากนี้ ยังมี หลักสูตรของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของต่างประเทศมาเปิดสอนในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ด้วย

๔.๖ มหาวิทยาลัยซิม (SIM University Singapore) เป็นมหาวิทยาลัยที่ติดอันดับ Top ๑๐ ของสิงคโปร์ ซึ่งจะเปิดรับเฉพาะนักเรียนสิงคโปร์เท่านั้น และเนื่องด้วยหลักสูตรต่างๆ ที่นำมาเปิดสอนเป็นหลักสูตรที่นำมาจากมหาวิทยาลัยที่มี Ranking ติด ๑ ใน ๑๐๐ ของโลก จึงทำให้นักเรียนต่างชาติมีความสนใจที่จะเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยซิมเป็นจำนวนมาก ทางสถาบันของมหาวิทยาลัยซิมจึงได้จัดตั้งสถาบันที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษาขึ้นมาอีก ๓ แห่ง ดังนี้

๑) SIM Global Education (SIM GE) โดยเปิดสอนเพื่อรองรับนักศึกษาจากต่างชาติ ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาตรี ไปจนถึงปริญญาโท ซึ่งหลักสูตรจะเด่นทางด้านธุรกิจ

๒) SIM Professional Development โดยเปิดสอนเพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลและรองรับความต้องการของผู้บริหารและองค์กรต่างๆ ทั้งในสิงคโปร์และภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

๓) Platform E เป็นศูนย์กลางความเป็นผู้ประกอบการ เปิดสอนหลักสูตรที่เน้นใช้วิธีทางปฏิบัติเพื่อผลิตผู้นำในด้านการประกอบธุรกิจที่มีแผนการทางธุรกิจอย่างยั่งยืน

* หมายเหตุ : วิทยาลัยผลิตครูของสิงคโปร์มีอยู่เพียงแห่งเดียว คือ National Institute of Education

นอกเหนือจากมหาวิทยาลัยดังกล่าวแล้ว ยังมีมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลกของต่างประเทศตั้งอยู่ในสิงคโปร์อีกจำนวนมาก มหาวิทยาลัยชั้นนำเหล่านี้ได้ตั้งวิทยาเขต (สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา) หรือมีความร่วมมือ/หลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยของสิงคโปร์ โดยปีการศึกษาของสิงคโปร์จะแบ่งออกเป็น ๔ ภาคเรียน ภาคเรียนละ ๑๐ สัปดาห์ เริ่มเปิดการศึกษาตั้งแต่วันที่ ๒ มกราคมของทุกปี ช่วงระหว่างภาคเรียนที่ ๑ กับที่ ๒ และภาคเรียนที่ ๓ กับที่ ๔ จะมีการหยุด ๑ สัปดาห์ ระหว่างภาคเรียนที่ ๒ กับที่ ๓ หยุด ๔ สัปดาห์ และมีช่วงหยุด ๖ สัปดาห์ เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา

รัฐบาลสิงคโปร์ได้ให้ความสำคัญกับการรับรองวิทยะฐานะของสถาบันการศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ ในสิงคโปร์เพื่อให้การจัดการศึกษาแก่นักศึกษาที่เรียนในสิงคโปร์เกิดมาตรฐานตามที่กำหนดไว้โดยจะเป็นการเพิ่มมูลค่าของปริญญาที่นักศึกษาได้รับ

ในการรับรองวิทยะฐานะในระดับหลักสูตรสถาบันการศึกษา รัฐบาลสิงคโปร์ได้จัดตั้งหน่วยงานรับรองวิทยะฐานะหลายแห่งขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่อยู่บริหารงานโดยกระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education : MOE) หรือคณะกรรมการด้านมาตรฐาน ผลผลิต และนวัตกรรม (Standards, Productivity and Innovation Board : SPRING) ของสิงคโปร์

ตัวอย่างของหน่วยงานด้านการรับรองคุณภาพการศึกษามีดังนี้ แผนกการอุดมศึกษา (Higher Education Division : HED) สภาเพื่อการศึกษาเอกชน (Council for Private Education : CPE) การจัดระดับชั้นคุณภาพของสิงคโปร์เพื่อองค์กรการศึกษาเอกชน (SQC-PEO)

- คณะกรรมการด้านมาตรฐาน ผลผลิต และนวัตกรรม (Standards, Productivity and Innovation Board : SPRING) เป็นหน่วยงานรัฐภายใต้กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมของสิงคโปร์ ที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการลงทุน รวมถึงการดูแลด้านมาตรฐานต่างๆ และหน่วยงานต่างๆ ที่ให้การรับรองคุณภาพในสิงคโปร์ โดยคณะกรรมการชุดนี้จะวางแนวทางและส่งเสริมมาตรฐานและโครงสร้างพื้นฐานในด้านการประกันคุณภาพที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติในหลายกลุ่ม ซึ่งรวมถึงกลุ่มการศึกษาด้วย

- แผนกการอุดมศึกษา (Higher Education Division : HED) เป็นหน่วยงานในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบด้านการบริหารจัดการและให้บริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพในระดับหลังมัธยมศึกษา รวมถึงการจัดตั้งสถานศึกษาเอกชน โดยแผนกการอุดมศึกษายังช่วยให้การศึกษานอกระบบเกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพในศูนย์วิทยาศาสตร์ของสิงคโปร์และสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา รวมถึงควบคุมภาคการศึกษาเอกชนเพื่อให้จัดบริการการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำกับดูแลคณะกรรมการชุดต่างๆ ดังนี้ The Institute of Technical Education (ITE), The Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS), The Science Centre Singapore (SCS), The Council for Private Education (CPE), and The Five Polytechnics ส่วนแผนกการอุดมศึกษา (Higher Education Division : HED) รับผิดชอบในการวางแผนและอุดหนุนงบประมาณสำหรับมหาวิทยาลัย ๔ แห่ง ดังนี้ The National University of Singapore, The Nanyang Technological University, The Singapore Management University, The Singapore University of Technology and Design

- การจัดระดับชั้นคุณภาพของสิงคโปร์เพื่อองค์กรการศึกษาเอกชน (Singapore Quality Class for Private Education Organizations : SQC-PEO) เป็นแผนการรับรองวิทยฐานะให้แก่หน่วยงานด้านการศึกษาเอกชน (PEOs) ซึ่งมีความชำนาญในการจัดการศึกษาและช่วยให้หน่วยงานด้านการศึกษาเอกชนสามารถบรรลุมาตรฐานด้านคุณภาพการศึกษาในระดับสากลได้ ซึ่งแผนดังกล่าวขึ้นอยู่กับกรอบแนวทางด้านผลประกอบการธุรกิจที่ได้รับรางวัลด้านคุณภาพของสิงคโปร์ และความต้องการของการศึกษาภาคเอกชน การจัดระดับชั้นคุณภาพของสิงคโปร์เพื่อองค์กรการศึกษาเอกชนนั้นอยู่ภายใต้คำแนะนำของคณะกรรมการด้านมาตรฐานผลผลิต และนวัตกรรมของสิงคโปร์ (Standards, Productivity and Innovation Board : SPRING) โดยแผนการนี้จะเป็มาตรฐานอุตสาหกรรมสำหรับการศึกษามีคุณภาพในการศึกษาภาคเอกชนของสิงคโปร์

- สภาเพื่อการศึกษาเอกชน (Council for Private Education : CPE) เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ประกันคุณภาพการศึกษา และก่อตั้งภายใต้กฎหมายการศึกษาเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีอำนาจในทางกฎหมายในการควบคุมการศึกษาเอกชน โดยการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานซึ่งสถาบันการศึกษาเอกชน (PEIs) ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ นอกจากนี้ สภาเพื่อการศึกษาเอกชนยังรับผิดชอบด้านการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาในอุตสาหกรรมการศึกษาเอกชนของประเทศสิงคโปร์ด้วย รวมถึงการเสนอแผนการให้การรับรองโดยสมัครใจ ซึ่งรู้จักกันในชื่อ EduTrust Certification Scheme สำหรับสถาบันการศึกษาเอกชน (PEIs) ซึ่งสถาบันการศึกษาเอกชนสามารถเลือกให้การรับรองการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อบรรลุมาตรฐานด้านคุณภาพที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงทำให้สถาบันการศึกษาเอกชนมีความโดดเด่นในด้านการสร้างมาตรฐานการศึกษาที่สูงขึ้นในการบริหารเชิงกลยุทธ์และด้านการให้บริการทางการศึกษา

ดังนั้น สิงคโปร์จึงมีหลายหน่วยงานที่ให้การรับรองด้านคุณภาพซึ่งดำเนินการในด้านคุณภาพการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ ตั้งแต่หลักสูตรระดับปฐมนิเทศจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ได้ดำเนินการอย่างเข้มงวดเพื่อสร้างความมั่นใจในด้านคุณภาพการศึกษาในสิงคโปร์ว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก

- ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาของสิงคโปร์

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาของสิงคโปร์ได้ยึดแนวคิด “ การปฏิรูปอุดมศึกษา : การเตรียมนาคตของประเทศ ” โดยรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการเพื่อศึกษาระบบบริหารและการจัดสรรงบประมาณมหาวิทยาลัย เนื่องจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนั้นยางจะได้รับอิสระ ในด้านการบริหารการเงินและการบริหารงานบุคคลมากขึ้น เพื่อให้สนองตอบความท้าทายสังคมโลกยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยได้มีการพัฒนาระบบการตรวจสอบเพื่อให้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลมีการใช้อย่างเหมาะสม นำไปสู่ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

๒.๕.๓ ระบบการศึกษาของมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซีย มีการจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับการรับรองคุณภาพการศึกษาโดยในปี ค.ศ.๑๙๙๖ ได้จัดตั้ง National Accreditation Board ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายของรัฐสภาในการรับรองคุณภาพหลักสูตรที่จัดโดยวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยเอกชน ต่อมาในปี ค.ศ.๒๐๐๒ กระทรวงศึกษาธิการของมาเลเซียได้จัดตั้งหน่วยงานเพื่อดูแลคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาออกเป็น

สองหน่วยงานแยกกัน คือ Quality Assurance Board เพื่อดูแลคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ และ Quality Assurance Division (QAD) เพื่อดูแลสถาบันการศึกษาประเภทโพลีเทคนิคและวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้ สถาบันการศึกษาต่างๆ ต้องลงทะเบียนในการดำเนินการตามที่กระทรวงศึกษาธิการของมาเลเซียกำหนด

เมื่อมีการจัดทำ Malaysian Qualifications Framework (MQF) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๗ ได้รวมหน่วยงานดังกล่าวขึ้นเป็น Malaysian Qualifications Agency (MQA) เพื่อทำหน้าที่พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์อ้างอิงระดับชาติสำหรับการประสาทปริญญาบัตร การประกันคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาและหลักสูตร รับรองวิทยฐานะของหลักสูตรว่าได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของมาเลเซีย (MQF) มีการจัดทำ The Malaysian Qualifications Register (MQR) เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลอุดมศึกษา และขึ้นทะเบียนหลักสูตรรวมทั้งคุณวุฒิของสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการรับรองภายใต้การดูแลของ MQA โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งอ้างอิงในการเทียบโอนหน่วยกิตจากหลักสูตรที่ได้รับการรับรองคุณภาพด้วยกัน MQA จึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำ MQR และจัดทำข้อมูลในการขึ้นทะเบียนให้เป็นไปตามมาตรฐานและเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ ผลการประเมินการรับรองหลักสูตรที่จะเสนอไปยังคณะกรรมการจะมี ๓ ระดับ คือ ให้การรับรอง ให้การรับรองแบบมีเงื่อนไข และไม่รับรอง นอกจากนี้ MQA ยังทำหน้าที่จัดลำดับ rating system ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่า Discipline-Based Rating System (D-SETARA) เพื่อประเมินคุณภาพหลักสูตรและการสอนในระดับปริญญาตรี และมีการจัดลำดับ rating system ในระดับสถาบัน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่า SETARA การจัดลำดับนี้จะแสดงผลทุก ๒ ปี โดยใช้ Rating scale ๕ คะแนน

สำหรับแนวทางในการกำกับดูแลคุณภาพและมาตรฐานในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ประเทศมาเลเซียมีหน่วยงานการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ Malaysian Qualification Agency (MQA) โดยมีภารกิจหน้าที่และมีกฎหมายรองรับให้สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน หน่วยงาน MQA ได้รับการออกแบบให้มีหน้าที่หลักที่สำคัญๆ ในการกำกับดูแลคุณภาพและมาตรฐานจัดการศึกษา จึงสามารถเชื่อมโยงและบูรณาการแนวทางต่างๆ ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเทียบเคียงกับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. ให้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติเพื่อเป็นจุดอ้างอิงของคุณวุฒิในระดับต่างๆ ของมาเลเซีย

๒. ให้พัฒนามาตรฐานการจัดหลักสูตร การกำหนดหน่วยกิตการเรียนการสอน ตลอดจนเครื่องมือและหลักเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงระดับชาติในการให้ปริญญาบัตรด้วยความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่ม

๓. ดำเนินการเพื่อประกันคุณภาพหลักสูตร และสถาบันอุดมศึกษา

๔. เพื่อรับรองวิทยฐานะหลักสูตรที่ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพ

๕. เพื่ออำนวยความสะดวกในการรับรองคุณวุฒิต่างๆ ตลอดจนความเชื่อมโยงกันของแต่ละคุณวุฒิ

๖. เพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานในการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะโดยการขึ้นทะเบียน
คุณวุฒิที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

ด้วยเหตุนี้ ประเทศมาเลเซียจึงสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการ
จัดการอุดมศึกษาได้อย่างก้าวกระโดด และเป็นผู้นำในการริเริ่มโครงการต่างๆ ในระดับภูมิภาคได้อย่าง
รวดเร็ว โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การพัฒนาเอกสารเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับโดยผ่านการปรึกษาหารือกับ
ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย และเทียบเคียงได้กับแนวปฏิบัติที่ดีในระดับสากล นอกจากนี้
หลักเกณฑ์ดังกล่าว ยังเสนอแนวทางที่เป็นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำโดยทั่วไปในประเด็นต่อไปนี้

- ๑) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และผลลัพธ์การเรียนรู้
- ๒) การออกแบบหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน
- ๓) การคัดเลือกนักศึกษา การให้บริการและการสนับสนุนนักศึกษา
- ๔) การประเมินผลนักศึกษา
- ๕) คุณสมบัติของอาจารย์
- ๖) ทรัพยากรทางการศึกษา
- ๗) การกำกับติดตามการดำเนินการ และการทบทวนหลักสูตร
- ๘) ความเป็นผู้นำ ธรรมาภิบาล และการบริหารในสถาบันอุดมศึกษา
- ๙) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

๒. MQA มีแนวทางการประกันคุณภาพหลักสูตรผ่านกระบวนการที่แตกต่างกัน ๒
แบบ ได้แก่

๑) การรับรองวิทยฐานะหลักสูตรชั่วคราว เป็นการดำเนินการ เพื่อตัดสินว่า
หลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่จะเปิดสอนมีการออกแบบและแนวทางการจัดการเรียนการสอนตาม
มาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ก่อนที่จะได้รับการรับรองวิทยฐานะเต็มรูปแบบ

๒) การรับรองวิทยฐานะหลักสูตรเต็มรูปแบบ เป็นการดำเนินการเพื่อให้
มั่นใจได้ว่า กระบวนการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของหลักสูตรที่
สถาบันอุดมศึกษาเปิดสอนได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติของ
มาเลเซีย

ทั้งนี้ ข้อกำหนดที่ปรากฏใน The MQA Act ๒๐๐๗ ยังระบุถึงแนวทางการให้
สถานะการรับรองวิทยฐานะของตนเองของสถาบันอุดมศึกษาว่า การเป็นสถาบันที่มีกลไกของระบบ
การประกันคุณภาพภายในที่เจริญเติบโตเต็มที่นั้น สถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวจำเป็นต้องผ่าน
กระบวนการตรวจสอบในระดับสถาบัน และหากผ่านการตรวจสอบแล้ว คุณวุฒิทั้งหมดในหลักสูตรที่

สถาบันอุดมศึกษาเปิดดำเนินการสอนจะได้รับการขึ้นทะเบียนโดยอัตโนมัติในระบบ MQR (Malaysian Qualification Register) และจะมีการติดตามการดำเนินการหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อประกันคุณภาพ ดังแผนภาพ

MQA Quality Assurance Process Source: <http://www.mqa.gov.my/portalmqav3/red/en/qa.cfm>

๒.๕.๔ ระบบการศึกษาของสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรได้เริ่มใช้ระบบประกันคุณภาพตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๙๑ โดยมีองค์กรการประกันคุณภาพ ๒ องค์กร แยกกันดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย

๑) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) อยู่ในความรับผิดชอบของสภาคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Higher Education Quality Council : HEQC) ซึ่งก่อตั้งโดยที่ประชุมอธิการบดีของสหราชอาณาจักร รับผิดชอบในการตรวจสอบภายนอกทั่วสหราชอาณาจักร เพื่อประกันว่าสถาบันอุดมศึกษาจะมีระบบและกลไกที่เหมาะสมในการควบคุมคุณภาพ เป็นการตรวจสอบเพื่อดูภาพรวมของสถาบัน พร้อมรายงานเสนอแนะโดยไม่มีการจัดระดับของคุณภาพ

๒) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) อยู่ในความรับผิดชอบของสภาการจัดสรรเงิน (Funding Councils) ซึ่งจะมี ๔ หน่วยงานแยกกันดำเนินงานตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ ได้แก่ สภาการจัดสรรเงินแก่การอุดมศึกษาแห่งสกอตแลนด์ (Scottish Higher Education Funding Councils : SHEFC) สภาการจัดสรรเงินแก่การอุดมศึกษาแห่งอังกฤษ (Higher Education Funding Councils for England : HEFCE) สภาการจัดสรรเงินแก่การอุดมศึกษาแห่งเวลส์ (Higher Education Funding Councils for Wales : HEFCW) กรมการศึกษาของไอร์แลนด์เหนือ (Department of Education for Northern Ireland : DENI) การประเมินคุณภาพทั้ง ๔ หน่วยงานนี้เน้นการทบทวนและตัดสินผลโดยหน่วยงานภายนอกเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเป็นหลัก ดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระที่เรียกว่า Quality Assessment Divisions : QADs จัดตั้งโดย Funding Councils ซึ่งจะมีการประเมินคุณภาพของสาขาวิชา กลุ่มวิชาต่างๆ ในแต่ละสถาบัน พร้อมรายงานผลและมีการจัดระดับของคุณภาพ

ในปี ค.ศ.๑๙๙๗ หน่วยงานประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษา The Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) ถูกก่อตั้งโดยการรวมงานของ HEQC และ QADs มาดำเนินการภายใต้องค์กรเดียวกันเพื่อความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน เพื่อให้การบริการการประกันคุณภาพแบบบูรณาการสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของสหราชอาณาจักร QAA เป็นหน่วยงานอิสระที่ได้รับเงินสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ และจากองค์กรจัดสรรงบประมาณสำหรับการอุดมศึกษา

พันธกิจของ QAA คือ

๑) ปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณะเพื่อให้มีหลักประกันว่า คุณวุฒิต่างๆ จากสถาบันอุดมศึกษาจะได้มาตรฐานคุณวุฒิที่ดี

๒) กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา “คุณภาพ” ของการบริหารจัดการ (เน้นด้านการเรียนการสอนเป็นสำคัญ) และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของนักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต และเป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดนโยบายสาธารณะ

๔) ยกระดับการประกันและการจัดการด้านมาตรฐานและคุณภาพ อุดมศึกษา

๕) ส่งเสริมให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของมาตรฐานและคุณภาพ อุดมศึกษา ตลอดจนการรักษาจุดอ้างอิงร่วมกัน และเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในสหราชอาณาจักร ยุโรป และประเทศอื่นๆ

การดำเนินงานของ QAA คือ

๑) ตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายนอกระดับสถาบันและระดับ สาขาวิชา (รวมทั้งหลักสูตรต่างๆ ที่เปิดสอนหรือร่วมมือกับสถาบันอื่นไปเปิดสอนในต่างประเทศด้วย)

๒) พัฒนาและรักษามาตรฐานทางวิชาการ

๓) ให้คำแนะนำรัฐบาลเกี่ยวกับการขอจัดตั้งมหาวิทยาลัยและการมีอำนาจ ในการมอบปริญญาบัตรของสถาบันอุดมศึกษา

๔) ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา QAA จะทำงานร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา ผู้จัดสรรงบประมาณ คณาจารย์ นักศึกษา นายจ้าง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อดำเนินการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสถาบัน

โดยสรุป ภาระหน้าที่ของ QAA ในการกำกับดูแลคุณภาพและมาตรฐานการจัดการ การศึกษาจะปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณะเพื่อเป็นหลักประกันว่าคุณวุฒิต่างๆ จาก สถาบันอุดมศึกษาได้มาตรฐานที่เท่าเทียมกัน เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่กำหนด กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษามีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดย สถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่ต้องสร้างความมั่นใจว่าสามารถจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และมีคุณภาพดี และต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน มีการประเมินภายในโดยผู้ประเมิน ภายนอก มีการรายงานเกี่ยวกับมาตรฐานและคุณภาพของสถาบันที่ชัดเจนและเผยแพร่ต่อสาธารณะ ซึ่ง QAA จะตรวจสอบระหว่างการประเมินว่าข้อความต่างๆ เป็นจริง หรือไม่ QAA จะมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษาการที่มาจากภาคประกอบการร่วมด้วย เพื่อมาทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน ต่างๆ เพื่อให้ความมั่นใจว่ากระบวนการเรียนการสอน สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ การประเมินผลมีความ เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ผลการประเมินโดยรวม จะแบ่งเป็นให้การรับรองให้การรับรองแบบมี เงื่อนไข และไม่รับรอง ทั้งนี้ หากการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของแต่ละสถาบันเข้มแข็ง และ ประสบความสำเร็จดี QAA จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวมาก

ในการนี้ QAA ได้จัดทำแนวทางต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาได้มีหลักอ้างอิงที่ เป็นมาตรฐานในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. The UK Quality Code for higher Education

เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรให้เป็นไปตามนโยบายเกี่ยวกับมาตรฐานทางวิชาการที่เรียกว่า Subject Benchmark Statements ซึ่งเป็นมาตรฐานเฉพาะในสาขา/สาขาวิชาต่างๆ ในการกำหนดคุณลักษณะและความรู้ ตลอดจนทักษะต่างๆ ที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตในสาขา

๒. Reviewing Higher Education Providers

เป็นการทบทวนการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาว่า ได้ดำเนินการอย่างได้มาตรฐานและมีคุณภาพ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และนักศึกษามาร่วมดำเนินการและพิมพ์เผยแพร่ผลการทบทวนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอน

๓. Investigating Concerns

เป็นการสำรวจประเด็นข้อห่วงใยและข้อร้องเรียนเกี่ยวกับมาตรฐานและคุณภาพในเชิงวิชาการ ซึ่งได้รับข้อมูลมาจากนักศึกษา คณาจารย์ ผู้ใช้บัณฑิต และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา

๔. Training, Guidance and events

เป็นการจัดฝึกอบรม การให้แนวทาง และการจัดงานส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการประกันคุณภาพให้แก่สถาบันอุดมศึกษา

๕. Advising government

เป็นการให้คำแนะนำแก่รัฐบาลต่อการให้อำนาจและสิทธิของสถาบันอุดมศึกษาที่จะสามารถประกาศปริญญาบัตรและได้ชื่อว่าเป็นมหาวิทยาลัย

๖. Access to Higher Education

การเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีหลายเส้นทาง โดยที่ QAA จะทำหน้าที่กำหนดแนวทางการติดตามมาตรฐานการเข้าศึกษาในหลักสูตร และให้ใบอนุญาตแก่หน่วยงานต่างๆ ที่พัฒนา อนุมัติ และติดตามการเปิดหลักสูตรเหล่านั้น

๒.๕.๓ ระบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกา

ระบบการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับอนุบาล (Kindergarten) ระดับประถมศึกษา (Elementary School) ระดับมัธยมศึกษา (Secondary School) และระดับอุดมศึกษา (Higher Education) โดยการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

๑) วิทยาลัย ๒ ปี (Junior College) เป็นหลักสูตร ๒ ปีต่อจากมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยหลักสูตรการสอนมี ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑.๑) Transferable Program ผู้เรียนสามารถโอนหน่วยกิตไปเรียนต่อปีที่ ๓ ของวิทยาลัย หรือ มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาต่อจนจบปริญญาตรีได้

๑.๒) Terminal/Occupational Program เป็นหลักสูตร ๒ ปี เน้นทางวิชาชีพ ความสามารถในงานเทคนิค และงานกึ่งวิชาชีพ สำเร็จแล้วได้รับอนุปริญญา

๒) วิทยาลัยประจำท้องถิ่น (Community College) เป็นหลักสูตร ๒ ปีต่อจากมัธยมศึกษาตอนปลาย มีแบบแผนเดียวกับ Junior College เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

๓) วิทยาลัย (College) หลักสูตร ๔ ปี สำเร็จแล้วได้รับปริญญาตรี บางแห่งเปิดสอนถึงระดับปริญญาโท

๔) มหาวิทยาลัย (University) ซึ่งเปิดสอนระดับปริญญาตรี (๔ ปี) ปริญญาโท (๑ - ๒ ปี) และปริญญาเอก (๔ ปี) เน้นการสอนและการค้นคว้าวิจัยในแง่วิชาการ

๕) สถาบันทางวิชาชีพ เป็นสถาบันทางวิชาชีพขั้นสูงโดยเฉพาะ เช่น แพทยศาสตร์ กฎหมาย เป็นต้น ซึ่งจะเปิดสอนหลักสูตรที่มีระยะการศึกษา ๓-๘ ปี แล้วแต่สาขา/สาขาวิชา และโดยปกติ นักศึกษาจะสมัครเข้ารับการศึกษาลงจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว

สถานศึกษาในสหรัฐอเมริกามีการจัดภาคการศึกษาขึ้นอยู่กับความต้องการของสถานศึกษา และความนิยมของท้องถิ่น โดยมีหลายระบบแตกต่างกัน ดังนี้

๑. ระบบทวิภาค (Semester) แบ่งเป็น ๒ ภาคการศึกษา แต่ละภาคการศึกษา มี ๑๖ - ๑๘ สัปดาห์ และอาจมีภาคฤดูร้อน ๑ หรือ ๒ ภาคการศึกษา

๑.๑. ภาคฤดูใบไม้ร่วง (Fall Semester) เปิดสอนช่วงเดือนกันยายน ถึง กลางธันวาคม

๑.๒. ภาคฤดูใบไม้ผลิ (Spring Semester) เปิดสอนช่วงเดือนมกราคม ถึง กลางเมษายน

๑.๓. ภาคฤดูร้อน (Summer Semester) เปิดสอนช่วงเดือนกลางพฤษภาคม ถึง สิงหาคม

๒. ระบบไตรภาค (Trimester) แบ่งเป็น ๓ ภาคการศึกษาๆ ละ ๓ เดือน

๒.๑ ช่วงแรก (First) เปิดสอนช่วงเดือนกันยายน ถึง ธันวาคม

๒.๒ ช่วงที่สอง (Second) เปิดสอนช่วงเดือนมกราคม ถึง เมษายน

๒.๓ ช่วงที่สาม (Third) เปิดสอนช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง สิงหาคม

๓. ระบบ ๔-๑-๔ แบ่งเป็น ๒ ภาคการศึกษา (Semester) ภาคการศึกษาละ ๑๕ สัปดาห์ โดยมีการจัดการศึกษาค้นด้วยภาคการศึกษาสั้นๆ เรียกว่า Mini-term หรือ Interim ภาคการศึกษาสั้นๆ นี้ มีระยะเวลาเรียน ๑ เดือน

๓.๑ Fall เปิดสอนช่วงเดือนกันยายน ถึง ธันวาคม

๓.๒ Mini-term หรือ Interim เปิดสอนช่วงเดือนมกราคม (๑ เดือน)

๓.๓ Spring เปิดสอนช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง พฤษภาคม

สถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวได้ดำเนินการจัดการศึกษาครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ที่กำหนดไว้และได้รับการรับรองโดยหน่วยงานดังกล่าว แต่ทั้งสิ้นทั้งปวงจะอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานการศึกษาของประเทศนั้นในการกำหนดนโยบาย

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกามีการประเมินคุณภาพโดยมุ่งเน้นที่การรับรองวิทยฐานะ (Quality Accreditation) ซึ่งจะมีทั้งหน่วยงานกลางและสมาคมต่างๆ ทำหน้าที่ในการรับรองวิทยฐานะ โดยหน่วยงานกลางของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกามีชื่อว่า The Council for Education Accreditation (CHEA) อยู่ภายใต้การกำกับของ Department of Education ที่มีหน้าที่ในการประสานงานและวางแนวทางในการดำเนินการรับรองวิทยฐานะ (accreditation) หน่วยงานรับรองวิทยฐานะในภูมิภาคต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งหน่วยงานเหล่านั้นจะทำหน้าที่ในการรับรองการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา CHEA เป็นหน่วยงานประกันคุณภาพการศึกษาที่สำคัญที่สุด

ของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นสมาชิกกว่า ๓,๐๐๐ แห่ง การประกันคุณภาพการศึกษาของสหรัฐอเมริกา เป็นการรับรองว่าเมื่อสถาบันได้รับการรับรองมาตรฐาน ก็วางใจได้ว่าสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ใช้บัณฑิต สามารถวางใจได้ว่าได้รับผลิตผลจากการจัดการศึกษาจากสถาบันต่างๆ อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ในการรับรองวิทยฐานะ

๑. ประกันคุณภาพของสถาบันและหลักสูตร
  ๒. สนับสนุนการพัฒนาสถาบันหรือหลักสูตรที่ดำเนินการได้ถึงมาตรฐานโดยมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์
  ๓. รับรองสถาบันหรือหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมที่จะได้รับการการจัดสรรทุน (public fund) และใบอนุญาตการจัดตั้งสถาบันโดยรัฐ
  ๔. การถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบัน หรือระหว่างหลักสูตร
- การแบ่งประเภทการทำงานของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับมาตรฐานของสหรัฐอเมริกา

- ๑) หน่วยงานกลาง ได้แก่ Council for Higher Education Accreditation (CHEA) ขึ้นแทนทำหน้าที่ประสานงานและวางบรรทัดฐานกลางในการดำเนินงานรับรองวิทยฐานะของสมาคมต่างๆ
- ๒) หน่วยงานระดับภูมิภาค (regional association) มี ๗ แห่ง ได้แก่
  - ๒.๑) Mid-Atlantic Region Commission on Higher Education Middle States Commission on Higher Education (MSCHE) (เดิมคือ Middle States Association of Colleges and Schools (MSA))
  - ๒.๒) New England Association of Schools and Colleges Commission on Institutions of Higher Education (NEASC-CIHE)
  - ๒.๓) Higher Learning Commission (HLC) เดิมคือ Higher Learning Commission on North Central Association of Colleges and Schools (NCACS)
  - ๒.๔) Accrediting Commission for Community and Junior Colleges (ACCJC) เดิมคือ Western Association of school and Colleges (WASC)
  - ๒.๕) Accrediting Commission for Senior Colleges and University (ACSCU) เดิมคือ Western Association of Schools and Colleges (WASC)
  - ๒.๖) Northwest Commission on Colleges and Universities (NWCCU)
  - ๒.๗) Southern Association of Colleges and Schools Commission on Colleges (SACSCOC)
- ๓) สมาคมวิชาชีพ (Professional association) มี ๔๐ แห่งโดยประมาณ ได้แก่ Accreditation Board for Engineering and Technology, Inc. (ABET), Accrediting Commission on Education for Health Service Administration (ACEHSA), American Library Association (ALA), National Accrediting Commission of Career Arts and Sciences, Accrediting Bureau of Health Education Schools, Accrediting Council for Continuing Education and Training, Accrediting Commission for Career Schools and

Colleges, Accrediting Council for Independent Colleges and Schools, Council on Occupational Education, Distance Education Accrediting Commission ฯลฯ

๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เป็นหน่วยงานรับรองวิทยฐานะที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (religious affiliation) หรือจิตวิญญาณ (spiritually oriented) โดยจะเป็นการรับรองวิทยฐานะในระดับสถาบันประกอบด้วย Association of Advanced Rabbinical and Talmudic Schools, Association for Biblical Higher Education, The Commission on Accrediting of the Association of Theological Schools, Transnational Association of Christian Colleges and Schools เป็นต้น

โดยขั้นตอนการรับรองวิทยฐานะ (Stages of Accreditation) แบ่งเป็น ๖ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ พิจารณาความเหมาะสมของสถาบันหรือหลักสูตร (Establishment for Institutional or Program Eligibility) ทุกหน่วยงานรับรองวิทยฐานะจะมีข้อกำหนดพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งที่สถาบันหรือหลักสูตรต้องดำเนินการ ก่อนที่จะยื่นความจำนงในการขอรับการประเมิน โดยข้อกำหนดพื้นฐานและเกณฑ์มาตรฐานที่จะใช้ในการรับรองนั้น จะเป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างหน่วยงานรับรองวิทยฐานะและสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคนั้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานอาจจะไม่เหมือนกันก็ได้ แต่สถาบันจะต้องแสดงให้เห็นว่ามีใบอนุญาตและมีอำนาจในการดำเนินการจากรัฐที่สถาบันนั้นตั้งอยู่ และมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการศึกษา ในกรณีที่เป็นกรรับรองวิทยฐานะระดับภูมิภาค จะมีข้อตกลงเรื่องข้อบังคับพื้นฐานจากคณะกรรมการในแต่ละภูมิภาค โดยสถาบันส่วนใหญ่ที่ขอรับรองวิทยฐานะจากคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นสถาบันที่ให้ปริญญา มีโครงสร้างการกำกับดูแลที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ เพื่อความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา และต้องประกอบด้วยคณะที่เหมาะสมกับหลักสูตร คณะกรรมการระดับภูมิภาคจะขอหลักฐานว่าหลักสูตรระดับปริญญาตรีมีความสอดคล้อง (coherent) เหมาะสม (appropriate) และมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สอดคล้องกับพันธกิจของสถาบัน ซึ่งจะเป็นการคัดกรองเบื้องต้นก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการรับรองวิทยฐานะ

ขั้นตอนที่ ๒ การจัดทำรายงานตนเองของสถาบันหรือหลักสูตร (Institutional or Program Self-Study) สถาบันต้องเตรียมการประเมินประสิทธิภาพตามมาตรฐานหรือเงื่อนไขของหน่วยงานรับรองวิทยฐานะสถาบันต้องประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอในเบื้องต้น ทั้งในด้านความถูกต้องเหมาะสมของปณิธานของสถาบัน ซึ่งต้องชัดเจนและสอดคล้องกับภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงแผนงานการจัดการศึกษา แผนงานวิจัย แผนงานบริหารและสนับสนุน โดยเทียบเคียงกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น การประเมินตนเองนี้เป็นกระบวนการที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถาบันเข้ามามีส่วนร่วมประเมินด้วย ตั้งแต่คณาจารย์ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่สนับสนุน และนักศึกษา และจะรวมถึงการเตรียมรายงานที่แสดงรายละเอียดว่าสถาบันได้มีการเตรียมการเพื่อให้ได้มาตรฐานได้อย่างไร รวมทั้งแผนการพัฒนาในอนาคต รายงานนี้หมายถึงรวมถึงเอกสารลับที่สถาบันตีพิมพ์หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการรับรองวิทยฐานะด้วย

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจเยี่ยมสถาบัน (On-site Team Visit) ในการตรวจเยี่ยมสถาบัน คณะกรรมการมาประเมินคุณภาพของสถาบันทุกด้าน ทั้งบุคลากร นักศึกษา ห้องสมุดและสิ่งอำนวยความสะดวก ฯลฯ โดยสอบถามหรือสัมภาษณ์จากอาจารย์ นักศึกษา ผู้บริหารเกี่ยวกับประเด็นคำถามที่เกิดจากการประเมินตนเองได้ ซึ่งโดยปกติคณะกรรมการประเมินจะประกอบด้วยผู้ที่

มีประสบการณ์ในการประเมินวิทยฐานะและมีความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับหลักสูตรหรือสถาบันที่จะประเมิน โดยอาจรวมถึงสมาชิกจากภาครัฐ ตัวแทนจากสถาบันหรือหลักสูตรลักษณะเดียวกันที่อยู่ในเขตอื่นหรือจากภาคส่วนอื่นในระดับอุดมศึกษา โดยคณะกรรมการจะดูแล exit interview กับประธานหรือคนปดในการอภิปรายประเด็นที่ได้จากการประเมินได้ด้วย

ขั้นตอนที่ ๔ รายงานการประเมิน (Written Team Report) คณะกรรมการตรวจเยี่ยมจะจัดทำรายงานการรับรองวิทยฐานะซึ่งรวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถในการพัฒนา ทีมงานจากหน่วยงานรับรองวิทยฐานะสามารถอภิปรายกับคณะกรรมการตรวจเยี่ยมเกี่ยวกับร่างรายงานได้ โดยร่างรายงานนี้จะมีการแลกเปลี่ยนกับผู้บริหารสถาบันหรือหลักสูตรก่อนที่จะทำฉบับสมบูรณ์ รายงานฉบับสมบูรณ์พร้อมข้อเสนอจะนำเสนอต่อองค์กรรับรองวิทยฐานะ โดยในการอภิปรายเกี่ยวกับรายงานและการตัดสินใจเพื่อรับรองนี้ ตัวแทนจากสถาบันหรือหลักสูตรสามารถเข้าร่วมการประชุมด้วยได้

ขั้นตอนที่ ๕ การตัดสินใจขั้นสุดท้าย (Final Decisions/Appeals) การตัดสินใจเพื่อให้การรับรองวิทยฐานะสามารถทำได้หลายรูปแบบ ถ้าให้ดำเนินการรับรองได้ โดยไม่มีคำถามสำคัญที่จะทำให้มีการรายงานอย่างอื่นตามมา สถาบันหรือหลักสูตรก็จะเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานขององค์กรรับรองวิทยฐานะ โดยปกติผลการประเมินจะมีผลครอบคลุมตั้งแต่ ๓ -๑๐ ปี

ขั้นตอนที่ ๖ การติดตาม (Monitoring) องค์กรรับรองวิทยฐานะจะเป็นหน่วยที่ติดตามสถาบันและหลักสูตรที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะไปแล้วโดยคณะกรรมการมีสิทธิที่จะตรวจเยี่ยมสถาบันเพื่อประเมินคุณภาพเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้สถาบันทราบล่วงหน้า ทั้งนี้ เพื่อเป็นการประกันคุณภาพว่าสถาบันยังมีมาตรฐานและสามารถปฏิบัติตามภารกิจได้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุป

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้า จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีจุดเน้นที่สำคัญๆ ดังนี้

๑. รัฐบาลและประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญและความมุ่งหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นแหล่งที่จะพัฒนากำลังคนออกไปปรับปรุงแก้ไขเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติให้ดีขึ้น จึงจัดทำยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาประเทศและกำหนดสาขาอาชีพที่ต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาเปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรในสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ แต่ละประเทศจึงให้ความสำคัญต่อการจัดทำระบบและแนวทางการกำกับจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานและได้คุณภาพ

๒. นโยบายที่สำคัญของแต่ละประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาบัณฑิตในระดับอุดมศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในแง่คุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และทักษะ ตลอดจนทัศนคติและค่านิยมที่ทันสมัย สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่เคยคิดมาก่อนได้

๓. การกำกับดูแลคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความ เป็นสากล เนื่องจากมีความคล้ายคลึงในการดำเนินการของแต่ละประเทศเพื่อประกันคุณภาพการจัดการศึกษา การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินให้มีมาตรฐานและสามารถ

เทียบเคียงคุณภาพได้ในระดับสากล ในการกำกับดูแลคุณภาพและมาตรฐานนั้นยังคงเน้นการให้ความเป็นอิสระแก่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อบูชาไปสู่ความสามารถในการรับรองวิทยฐานะด้วยตนเอง และการเปิดเผยต่อสาธารณะ ตลอดจนการให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทต่อการให้ข้อมูล ความต้องการ และข้อร้องเรียน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าแต่ละประเทศมุ่งกำกับให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาโดยมีการให้แนวทางที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำ มาตรการที่ดำเนินการ ได้แก่ การกำหนดข้อกฎหมาย หลักเกณฑ์ข้อบังคับ เอกสารแนะนำแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ มีความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื่อมโยงกับการให้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เพื่อให้สามารถเทียบเคียงมาตรฐานการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้เกิดความกลมกลืนในการเคลื่อนย้ายและแลกเปลี่ยนนักศึกษากันได้ สำหรับบางประเทศมีการให้สิ่งจูงใจและนโยบายที่ชัดเจนในการผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในระดับโลก (World Class University)

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสภาพและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรในปัจจุบัน กระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา และผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต และแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์นโยบาย ความต้องการของประเทศ และแนวโน้มของโลกที่มีต่อมาตรฐานและการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งแนวทางการจัดการศึกษาของต่างประเทศที่มีปัจจัยแวดล้อมใกล้เคียงกับประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร กฎกระทรวงและประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและคุณภาพการจัดการศึกษา ข่าวด้านการศึกษาที่เป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลากหลายในการนำมาซึ่งนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการกำกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป

เพื่อให้การศึกษานี้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางและขั้นตอนของการศึกษาไว้ ดังนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบุคคล ๒ กลุ่ม ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่มีบทบาทในวงการการศึกษา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ

- ๓.๑.๑ ผู้แทนหน่วยงานที่มีบทบาทในการกำกับดูแลและดำเนินการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน

คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

๓.๑.๒ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากผลผลิตทางการศึกษา ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ อาจารย์ รวมทั้งตัวแทนภาคประชาชนที่เป็นผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต

๓.๒ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้แก่

๓.๒.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ:

๓.๒.๑.๑ การสัมภาษณ์ผู้แทนหน่วยงานที่มีบทบาทในการกำกับดูแลและดำเนินการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อาทิ

- กรรมการในคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา อาทิ รองศาสตราจารย์ศิริเดช สุชีวะ รองศาสตราจารย์ทีศนา แหมมณี
- คณะกรรมการอุดมศึกษา ได้แก่ ศาสตราจารย์วิชัย รวีตระกูล ประธานคณะกรรมการการอุดมศึกษา นายชวลิต หมีนุช กรรมการการอุดมศึกษา
- เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา (นายสุภัทร จำปาทอง)
- ประธานคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา (ศาสตราจารย์เกียรติคุณกิตติชัย วัฒนานุกร)
- ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประกอบด้วย

- คณะอนุกรรมการด้านมาตรฐานการอุดมศึกษา อาทิ ศาสตราจารย์สุวิมล ว่องวาณิช ศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ฐานิพานิชกุล รองศาสตราจารย์อานนท์ เทียงตรง

- อนุกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา อาทิ ศาสตราจารย์ชัย จาตุรพิทักษ์กุล รองศาสตราจารย์สมบูรณ์วัลย์ สัตยารักษ์ วิทย์ รองศาสตราจารย์ศรีสมรัก อินทุจันทร์ยง

๓.๒.๑.๒ การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากผลผลิตทางการศึกษา ได้แก่ อธิการบดี หรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ อาจารย์ และตัวแทนภาคประชาชนที่เป็นผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต

โดยมีประเด็นสำคัญในการรวบรวมข้อมูล อาทิ ปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานในระดับสากล แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ความต้องการ

ของผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนบทบาทของหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องระดับนโยบายในการกำกับดูแล เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีความชัดเจนและมีอิสระในการปฏิบัติได้อย่างสร้างสรรค์

๓.๒.๒ *ข้อมูลทุติยภูมิ* : การทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วยนโยบาย แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนมาตรฐาน งานวิจัยและแนวโน้มต่างๆ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความทันสมัย สามารถผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ เอกสาร บทความ กฎกระทรวง ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ และรายงานการศึกษา/วิจัยเกี่ยวกับการกำกับการจัดการอุดมศึกษา ระบบการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา อาทิ

๑) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙

๒) นโยบายและมาตรฐานต่างๆ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย อาทิ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและมาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และแนวปฏิบัติ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา

๓) วิสัยทัศน์ นโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศ มาตรฐานการจัดการศึกษาของประเทศไทย แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

๔) บทความทางวิชาการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ

๕) แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

๖) แนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามมาตรฐานสากล

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ *แบบวิเคราะห์การศึกษาและคนควา* โดยการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับการจัดการอุดมศึกษาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เปรียบเทียบกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ และผลกระทบต่อคุณภาพการผลิตบัณฑิตและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จากเอกสารทางวิชาการ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นแบบสัมภาษณ์ลักษณะกึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้ในลักษณะปลายเปิด

๓.๓.๒.๑ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับการกำกับการจัดการอุดมศึกษา โดยพิจารณาจากข้อมูลผลการดำเนินงานของสถาบัน และคุณภาพของบัณฑิต โดยมีประเด็นคำถามครอบคลุมนโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศ มาตรฐานการจัดการศึกษาของประเทศไทย

๓.๓.๒.๒ แบบบันทึกความคิดเห็น ใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำผลการรับฟังความคิดเห็นมาปรับปรุงกลไกการกำกับการจัดการอุดมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับทุกฝ่าย

๓.๓.๓ การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓.๑ วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่ม โดยการ

๑) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบและกลไกในการกำกับการจัดการอุดมศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ

๒) ตั้งประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวกับระบบและกลไกในการกำกับการจัดการอุดมศึกษา

๓) นำประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้คำแนะนำ

๔) นำประเด็นคำถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

๕) จัดทำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๓.๓.๒ วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการ

๑) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบและกลไกในการกำกับการจัดการอุดมศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ

๒) ศึกษาประเด็นปัญหา ข้อสังเกต ที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

๓) ตั้งประเด็นคำถามสำหรับการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวกับระบบและกลไกในการกำกับการจัดการอุดมศึกษา

๔) นำประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้คำแนะนำ

๕) นำประเด็นคำถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

๖) จัดทำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มแบบสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาระบบและกลไกในการกำกับดูแลเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากล โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

๓.๔.๑ ศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

๓.๔.๒ รวบรวมประเด็นปัญหาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากแหล่งต่างๆ พร้อมทั้งวิเคราะห์เอกสารแนวคิด แนวทาง ระเบียบ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวกับระบบและกลไกในการกำกับการจัดการอุดมศึกษา

๓.๔.๓ สัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ อาจารย์ และตัวแทนภาคประชาชนที่เป็นผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต

๓.๔.๔ จัดทำ (ร่าง) แนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากล และตอบสนองความต้องการของประเทศ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ ดังนี้

๓.๕.๑ วิเคราะห์นโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศ

๓.๕.๒ วิเคราะห์แนวคิดการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพจากมุมมองของนานาชาติ

๓.๕.๓ วิเคราะห์นโยบาย และมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวทางการบริหารเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษา

๓.๕.๔ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

๓.๕.๕ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ

๓.๕.๖ จัดทำแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ

๓.๖ การวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลและความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนา กำลังคนของประเทศ

ปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทั้งจากการวิจัย และต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิม อีกทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสังคม ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้าง สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งฐานความรู้ เป็นแหล่งผลิตความรู้ กำลังคน นวัตกรรม เทคโนโลยี ให้ สามารถแข่งขันได้ในสภาวะของโลกปัจจุบัน ดังนั้น เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถและขับเคลื่อน คุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ให้มีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการปฏิบัติ ภารกิจทุกด้านและสามารถบรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการภายใต้ระบบการบริหารจัดการที่เป็นของ ตนเอง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้จัดทำมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้น เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยเกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตร กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานสาขา/สาขาวิชา หลักเกณฑ์การ กำหนดชื่อปริญญา และนำเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ไปสู่สถาบันอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ จัดการศึกษาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ และ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและพลวัตความเปลี่ยนแปลงของประเทศ โดยมุ่งเน้นการจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แผนการศึกษา ชาติดังกล่าวให้ความสำคัญกับการผลิตและพัฒนาบุคลากรซึ่งเป็นผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษา โดยตรง ซึ่งปัจจัยที่สำคัญในการผลิตบุคลากรในประเภทต่างๆ คือ “หลักสูตร” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการ จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มอบอำนาจให้สภาสถาบันอุดมศึกษา มีอำนาจให้ความเห็นชอบ/อนุมัติหลักสูตร โดยมอบให้คณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบการให้ ความเห็นชอบหลักสูตรดังกล่าว โดยสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหลักสูตรโดยอิงตามความต้องการของ ตลาดแรงงาน และเป็นไปตามความเชี่ยวชาญและลักษณะเฉพาะของสถาบันอุดมศึกษา ในส่วนของ สภาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีพระราชบัญญัติสภาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้เป็นหน้าที่ ของสภาสถาบันในการอนุมัติหลักสูตร เมื่อสภาสถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชนพิจารณาให้ความ เห็นชอบ/อนุมัติหลักสูตรแล้ว จะส่งให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาพิจารณาความสอดคล้องว่า หลักสูตรเหล่านั้นเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ซึ่งเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการกำกับดูแลคุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร ก่อนที่จะส่งให้ สำนักงาน ก.พ. และ สำนักงาน ก.ค.ศ. รับรองคุณวุฒิและกำหนดอัตราเงินเดือน

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษายังไม่มีระบบในการติดตามตรวจสอบว่าสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาสามารถจัดการเรียนการได้อย่างมีคุณภาพและยังคงความเป็นมาตรฐานตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื่องจากการพิจารณาความสอดคล้องดังกล่าว เป็นการพิจารณาความสอดคล้องของเอกสารหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรในระดับชั้นปริญญาต่างๆ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่เคยมีการพิจารณาถึงคุณภาพบัณฑิตที่แท้จริง ว่าผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตบัณฑิตของแต่ละหลักสูตรและสถาบันอุดมศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะและความรู้ความสามารถของบัณฑิตได้ ทุกหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร มีคุณลักษณะเป็นไปตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานหรือไม่ ทั้งนี้ ยกเว้นหลักสูตรบางสาขาวิชาที่มีสภาวิชาชีพกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดอีกชั้นหนึ่ง

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีนโยบายที่จะเผยแพร่ข้อมูลให้สาธารณะรับทราบ เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งกลไกนี้กฎหมายได้ให้ความสำคัญมาก ดังเห็นได้จากการที่พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.๒๕๔๖ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๕๐ กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับกิจการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๔๖ กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เพื่อเสนอแนะนโยบายด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จัดทำระบบการรับรองวิทยฐานะและการรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางระเบียบระดับและการเทียบโอนผลการเรียน ส่งเสริมสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา และการศึกษาวิจัยด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมองค์ความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ กำกับติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา

โดยปัจจุบัน ภารกิจด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีบทบาทอย่างมากในการเป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่งในการสร้างความตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมในการทำงานและการพัฒนาตนเองของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งการประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นการประกันคุณภาพขั้นต่ำตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร เป็นการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาว่าหลักสูตรได้ดำเนินการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การกำกับมาตรฐาน บัณฑิต นักศึกษา อาจารย์ หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ

โดยสถาบันอุดมศึกษาจะต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด และสะท้อนแนวทางการประกันคุณภาพ ด้วยกระบวนการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ สะท้อนความต้องการของตลาดแรงงาน มีกระบวนการรับนักศึกษา รวมทั้งการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละชั้นปี รวมทั้งมีกระบวนการพัฒนาอาจารย์ และบุคลากรสายสนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพบัณฑิต เนื่องจากการประกันกระบวนการดำเนินการเพื่อให้บัณฑิตเป็นบัณฑิตที่ดี มีคุณภาพ และมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องตามสมรรถนะทางอาชีพตามความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงาน

นอกจากนี้ เพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs ๒๐๓๐) ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม (Transformation of Learning) กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายด้านการผลิตพัฒนากำลังคน และสร้างความสามารถในการแข่งขัน ผลิตกำลังคนรองรับ New S-Curve โดยสานพลังประชารัฐด้านการศึกษาและจัดการศึกษาทวิภาคีอีกรูปแบบหนึ่ง โดยใช้สถานการณ์จริงจากสถานประกอบการและชุมชน ปรับโรงงานเป็นโรงเรียน โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะฝีมือควบคู่กับการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้มีสมรรถนะที่เป็นไปตามความต้องการของสถานประกอบการ รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัตินั้น กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำโครงการ “สร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะเพื่อตอบโจทย์ภาคการผลิตตามนโยบายการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย” ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งก็ได้เข้ารับนโยบายการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้ได้กำลังคนและบัณฑิตพันธุ์ใหม่ที่มีสมรรถนะสูง ออกไปทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ภาคเอกชนเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญมากในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันและในอนาคต อีกทั้งยังเป็นภาคส่วนในการรองรับผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการศึกษา ไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ ความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกันในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อผลิตบัณฑิตยุคใหม่ให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ มีสมรรถนะของการเป็นนักคิด นักนวัตกรรมและผู้ประกอบการ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทางกาย ใจ และสติปัญญา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะสอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๐ และมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของชาติ ในการพัฒนา

ประเทศให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสากล จึงจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางและการกำกับการจัดการ
อุดมศึกษาให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันกับสถาน
ประกอบการ เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสามารถทำงานได้และพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ทันที
ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ จะเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นของสาธารณชนในการเรียนการสอนของ
สถาบันอุดมศึกษาว่าจะสามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทย์ภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม และสอดคล้อง
ความต้องการในการพัฒนาของประเทศอย่างแท้จริง

๓.๖ การวิเคราะห์นโยบายมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวทางการบริหารเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐาน
หลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.๒๕๕๘ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐาน
หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางด้านมาตรฐานอุดมศึกษาให้
สถาบันอุดมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำและบริหารหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความ
ต้องการของผู้เรียนและการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ และรองรับความท้าทายที่เกิดขึ้นจากบริบทที่
เปลี่ยนแปลงไปของประเทศในปัจจุบัน ซึ่งที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีการปรับปรุงเพิ่มเติมเกณฑ์มาตรฐาน
อุดมศึกษามาอย่างต่อเนื่องตามความเคลื่อนไหวของกระแสโลกาภิวัตน์ แต่การเปลี่ยนแปลงอย่าง
รวดเร็วของเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมของโลกภายใต้บริบทใหม่นี้ นวัตกรรมและการทำงานอย่าง
เป็นมืออาชีพยังคงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ทำให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามี
บทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เห็นได้จากการที่
มีการจัดระดับความสามารถด้านอุดมศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินขีดความสามารถของ
ประเทศโดยองค์กรชั้นนำของโลกหลายองค์กร การกำหนดแนวทางการจัดทำและบริหารหลักสูตรให้
เหมาะสมกับความท้าทายใหม่นี้จึงมีความสำคัญมาก เพื่อให้มีบริบทด้านการอุดมศึกษามีพลวัตเพียงพอ
ที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งที่เกิดขึ้นแล้ว และที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนสามารถส่งเสริม
ให้มีการพัฒนาศักยภาพได้อย่างไม่มีขีดจำกัด นำไปสู่การทำให้อุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตนวัตกรรมของ
ชาติ ทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ

ภายใต้บริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของการ
พัฒนาประเทศ หลักสูตรในระดับอุดมศึกษาไม่เพียงแต่จะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน แต่
ยังต้องสอดคล้องกับความต้องการของทุกภาคส่วนของการพัฒนาประเทศอีกด้วย โดยบัณฑิตต้อง
พร้อมที่จะทำงานตามความต้องการของทุกภาคส่วนของการพัฒนาประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน
อุดมศึกษาจึงต้องขยายให้ครอบคลุมไปถึงบทบาทของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือระหว่างอุดมศึกษากับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนใน
ปัจจุบันนี้ อาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมที่แตกต่างมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต ความร่วมมือกันใน
ระดับประเทศและภูมิภาค กลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อุดมศึกษาจึงต้องมี
บทบาทในการสร้างบัณฑิตที่สามารถทำงานได้ดีภายใต้สภาพการทำงานที่เป็นนานาชาติ เกณฑ์

มาตรฐานอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องสนับสนุนให้มีการผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นสากลมากขึ้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ทำให้เกิดหนทางในการเรียนรู้แบบใหม่ เกิดความต้องการอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย เกณฑ์มาตรฐานอุดมศึกษาจึงต้องยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรองรับหนทาง การเรียนรู้แบบใหม่ และสามารถสร้างบัณฑิตออกไปทำงานในวงการอาชีพใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนได้ด้วย

นอกเหนือจากการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อรองรับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ความต้องการของทุกภาคส่วนของการพัฒนาประเทศ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีแล้ว ยังมีการปรับปรุงให้มีความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติ โดยปรับปรุงในประเด็นที่มักจะคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติจริง เช่น คุณสมบัติของอาจารย์ การเผยแพร่งานวิจัย เป็นต้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ปรับปรุงใหม่นี้ สามารถใช้เป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษานำไปใช้ในการจัดทำและบริหารหลักสูตรโดยไม่มีอุปสรรคจากความไม่ชัดเจนของเกณฑ์มาตรฐานอีกต่อไป

๓.๗ การวิเคราะห์แนวคิดการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพจากมุมมองของนานาชาติ

เมื่อเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และด้วยเหตุว่าผู้เรียนคือทุนมนุษย์ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ ทุนมนุษย์ที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะเป็นแรงงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นแรงงานที่สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ อีกทั้งยังทำให้สามารถสร้างเทคโนโลยีใหม่ๆ ขึ้นมาอีกด้วย ดังนั้น การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพโดยอาศัยแรงงานที่มีทักษะสูง จะทำให้ประเทศสามารถรักษาระดับฐานะการเป็นประเทศรายได้สูงและมีการจ้างงานเต็มที่ ในหลายๆ ประเทศ ภาครัฐจึงสนับสนุนนายจ้างให้ใช้แรงงานมีคุณภาพในอุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งประเทศที่มีรายได้สูง อาทิ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสิงคโปร์ ราชอาณาจักรสวีเดน และประเทศญี่ปุ่น ล้วนมีนโยบายแบบบูรณาการที่รวมการพัฒนาเศรษฐกิจ ตลาดแรงงาน และการศึกษา มาเป็นนโยบายเดียวกัน

ในด้านการดำเนินการ แต่ละประเทศได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมีการดำเนินการที่หลากหลาย ทั้งรูปแบบการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา และการรับรองคุณภาพ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลการรับรองคุณภาพของประเทศมาเลเซีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา พบว่า ได้มีการดำเนินการรับรองวิทยฐานะ ซึ่งมีการรับรองทั้งระดับสถาบันและระดับหลักสูตร โดยใช้ผลการประเมินตนเองประกอบการพิจารณาเพื่อขอรับรองวิทยฐานะ และมีการเผยแพร่ข้อมูลสถาบันและหลักสูตรที่ได้รับการรับรองไว้บนเว็บไซต์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยแต่ละประเทศจะมีการจัดตั้งหน่วยงานที่ดำเนินการในชื่อแตกต่างกันไป อาทิ Malaysian Qualifications Agency (MQA) ของประเทศมาเลเซีย The Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) ของสหราชอาณาจักร The Council for Education Accreditation (CHEA) ของสหรัฐอเมริกา โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาและรักษามาตรฐานทางวิชาการของการอุดมศึกษาในประเทศตน

๓.๘ การเปรียบเทียบรูปแบบ แนวคิด การกำกับการจัดการศึกษาของประเทศ ไทยและต่างประเทศ

ในขณะที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก มีการดำเนินการเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ด้วยการดำเนินการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา โดยบางประเทศจะดำเนินการในลักษณะการรับรองคุณภาพโดยการประเมินจากหน่วยงานภายนอกเพื่อตัดสินว่าสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวได้ดำเนินการจัดการศึกษาครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ที่กำหนดไว้และได้รับการรับรองโดยหน่วยงานดังกล่าวโดยมีระยะเวลาในการให้การรับรองทั้งสิ้น และเมื่อครบกำหนดของระยะเวลาที่ให้การรับรองแล้ว จำเป็นต้องนำเสนอเพื่อขอรับการรับรองวิทยฐานะทั้งระดับหลักสูตรและระดับสถาบันอีกครั้งหนึ่งว่ายังคงจัดการศึกษาเป็นไปตามคุณภาพและมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ซึ่งทั้งหมดนี้จะอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานด้านการศึกษาของประเทศนั้นๆ ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการรับรองคุณภาพดังกล่าว

ตัวอย่างการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศต่างๆ ที่ดำเนินการมาแล้ว เช่น *ประเทศมาเลเซีย* มีการจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับการรับรองคุณภาพการศึกษามาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๙๖ โดยในปี ค.ศ.๒๐๐๗ ได้มีการจัดตั้ง Malaysian Qualifications Agency (MQA) เพื่อทำหน้าที่พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์อ้างอิงระดับชาติสำหรับการประสาทปริญญาบัตร การประกันคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาและหลักสูตร รับรองวิทยฐานะของหลักสูตรว่าได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของมาเลเซีย (MQF) มีการจัดทำ The Malaysian Qualifications Register (MQR) เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลอุดมศึกษา และขึ้นทะเบียนหลักสูตรรวมทั้งคุณวุฒิของสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการรับรองภายใต้การดูแลของ MQA ในขณะที่ *สหราชอาณาจักร* ดำเนินการระบบประกันคุณภาพการศึกษา มาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๙๑ โดยในปี ค.ศ.๑๙๙๗ สหราชอาณาจักรได้ก่อตั้ง The Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) เพื่อให้การบริการการประกันคุณภาพแบบบูรณาการสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของสหราชอาณาจักร โดย QAA เป็นหน่วยงานอิสระที่ได้รับเงินสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ และจากองค์กรจัดสรรงบประมาณสำหรับการอุดมศึกษา ทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณะเพื่อเป็นหลักประกันว่าคุณวุฒิต่างๆ จากสถาบันอุดมศึกษา ได้มาตรฐานที่เท่าเทียมกัน เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่กำหนด กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาอย่างมีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินโดยรวมจะแบ่งเป็น รับรอง รับรองแบบมีเงื่อนไข และไม่ได้รับการรับรอง สำหรับ *สหรัฐอเมริกา* มุ่งเน้นที่การรับรองวิทยฐานะ (Quality Accreditation) ซึ่งจะมีทั้งหน่วยงานกลางและสมาคมต่างๆ ทำหน้าที่ในการรับรองวิทยฐานะ โดยมี The Council for Education Accreditation (CHEA) เป็นหน่วยงานของรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกา อยู่ภายใต้การกำกับของ หน่วยงานการศึกษา (Department of Education) ที่มีหน้าที่ในการประสานงานและวางแผนแนวทางในการดำเนินการรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) หน่วยงานรับรองวิทยฐานะในภูมิภาคต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาที่ทำหน้าที่ให้การรับรองการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา

ในขณะที่ประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน การประกัน

คุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการศึกษาวิจัยด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการจัดความรู้ ตลอดจนเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลหลักสูตรและการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้มีการดำเนินการด้านการรับรองคุณภาพการศึกษา ในรูปแบบของการรับทราบหลักสูตร ว่าหลักสูตรในระดับชั้นปริญญาและสาขาต่างๆ ซึ่งได้รับการเห็นชอบ/อนุมัติหลักสูตรโดยสภามหาวิทยาลัย สอดคล้องตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.๒๕๕๘ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.๒๕๕๘ หรือไม่ นอกจากนี้ ยังได้จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๕๗ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal Quality Assurance) เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการประกันคุณภาพ รวมทั้งได้กำหนดตัวบ่งชี้เพื่อใช้ในการประเมินในระดับหลักสูตร ระดับคณะ และระดับสถาบัน โดยในระดับหลักสูตรได้มีการกำหนดตัวบ่งชี้ให้สอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.๒๕๕๘ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.๒๕๕๘

๓.๙ ปัญหาของการกำกับการจัดการศึกษาในประเทศไทย

แนวทางการกำกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นการดำเนินการพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นการพิจารณาจากเอกสารหลักสูตรเท่านั้น ไม่ได้มีกระบวนการกำกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การรับรองว่าจะสามารถผลิตบัณฑิตให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในเอกสารหลักสูตรหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ได้มีนากระบวนการประกันคุณภาพหลักสูตรเข้ามามีส่วนในการกำกับและประกันคุณภาพกระบวนการผลิตบัณฑิตของแต่ละหลักสูตร ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาได้เคยสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาความสอดคล้องหลักสูตรและกระบวนการประกันคุณภาพว่าเป็นภาระในการดำเนินการของมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรในการจัดทำเอกสาร และการเตรียมข้อมูลเพื่อนำเสนอผู้ประเมิน นอกจากนี้ ยังมีประเด็นด้านคุณภาพของผู้ประเมินในการที่จะประเมินหลักสูตรแต่ละตัวบ่งชี้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างแท้จริง

ดังนั้น แนวทางการพิจารณาเพื่อรับทราบหลักสูตรและการรับรองคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยในมิติต่างๆ ยังคงประสบปัญหาด้านการคงไว้ซึ่งมาตรฐานการศึกษา จึงมีการเสนอแนะให้ปรับปรุงระบบการรับทราบหลักสูตรให้เป็นการสอบทาน (Audit) และเป็นการรับรองวิทยฐานะ (Accredit) ตามลำดับ ซึ่งจะเป็นการพิจารณาหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ว่าสถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนได้คุณภาพและมาตรฐานและเป็นไปตามมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ซึ่งอาจใช้ข้อมูลผลการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรที่สถาบันได้รายงานผ่านระบบฐานข้อมูลประกัน

คุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา (CHE QA Online) มาประกอบกับมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาที่กระทรวงฯ กำหนด หากสอบทานแล้วเป็นไปตามเกณฑ์ฯ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจะให้การรับรองวิทยฐานะหลักสูตรนั้น หากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ฯ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องแจ้งให้สถาบันปรับปรุงโดยด่วนภายในเวลาที่กำหนด มิฉะนั้นจะไม่ให้การรับรองวิทยฐานะหลักสูตรนั้น ซึ่งสถาบันต้องยุติการจัดการศึกษาเฉพาะหลักสูตรนั้นโดยทันที

ทั้งนี้ การรับรองวิทยฐานะระดับหลักสูตรจะมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ต้องเร่งดำเนินการสอบทานหรือพิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะในแต่ละหลักสูตรที่สถาบันอุดมศึกษายื่นมาเพื่อขอรับรองให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา และต้องประกาศให้สาธารณะร่วมตรวจสอบการจัดการศึกษาและข้อมูลว่าตรงกับข้อเท็จจริงหรือไม่ และการให้การรับรองวิทยฐานะหลักสูตรจะได้รับการขึ้นทะเบียนและรวบรวมในฐานข้อมูลหลักสูตรอุดมศึกษาระดับชาติ การปรับเปลี่ยนไปสู่การรับรองวิทยฐานะจะส่งผลให้สภาสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มความเข้มงวดในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนให้คงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง ความร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพที่มีอำนาจในการรับรองวิทยฐานะหลักสูตรจะเร่งให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาเพื่อให้บัณฑิตมีคุณภาพ คุณลักษณะตามที่มาตรฐานวิชาชีพกำหนด

นอกจากนี้ การบริหารจัดการการอุดมศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลนั้น ต้องบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล คือ คุณธรรมของนักปกครองนักบริหารที่ดี (Good Governance) ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาประสบปัญหาธรรมาภิบาลในประเด็นต่างๆ อาทิ การตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ระหว่างสภาสถาบันอุดมศึกษาและอธิการบดี กระบวนการ (Due Process) ในการบริหารงานบุคคลในตำแหน่งอาจารย์ที่มีสถานะเป็นข้าราชการในสถาบันอุดมศึกษาและพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมจากการดำรงตำแหน่งสาธารณะ (Conflict of Interest) ของผู้บริหารและบุคลากรสายอาจารย์ผู้สอน ซึ่งผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาสถาบันอุดมศึกษาต้องประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้ในการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาให้บรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยบูรณาการอยู่ในการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาและนำไปสู่เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา กล่าวคือ การทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข อีกทั้งยังเป็นการแก้ไขปัญหาการบริหารงานภายในองค์กร และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมได้เป็นอย่างดีและยั่งยืน

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่ได้จากข้อมูลปฐมภูมิโดยนโยบาย ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทุติยภูมิโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอุดมศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยผลการศึกษาสามารถจำแนกได้เป็น ๔ หมวด ดังนี้

๑. เกณฑ์มาตรฐานปริญญา และเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (Degree standards and regulation)

๑.๑ ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานการจัดการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับสากล โดยยังสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของตนเอง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- การจัดการศึกษาโดยพื้นฐานในแต่ละประเทศจะต้องมีหลักเกณฑ์หรือหลักการทั้ง ๒ แบบ คือ เป็นกรอบในการดำเนินการ หรือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งประเทศไทยจัดการเรียนการสอนแบบอิงมาตรฐานขั้นต่ำตามเกณฑ์ สถาบันอุดมศึกษาของไทยยังไม่ได้แสดงถึงเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์อย่างแท้จริง แต่เป็นเอกลักษณ์ของอาจารย์ที่เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น หากมีการเกษียณอายุหรือโอนย้ายโดยไม่มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลัง หรือไม่ได้สร้างองค์ความรู้เอาไว้ เอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ดังกล่าวก็จะหมดไป ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาของไทย แต่อัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ที่เป็นเรื่องขององค์ความรู้ (Knowledge) สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย

- จัดระบบประกันคุณภาพที่เหมาะสมกับสถาบันแต่ละแห่ง โดยต้องมีการรายงานผลการประกันคุณภาพในประเด็นที่สำคัญต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องเผยแพร่ข้อมูลผลการประกันคุณภาพดังกล่าวต่อสาธารณชน ในรูปแบบ วิธีการ ที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

- สร้างความตระหนักและความรับผิดชอบโดยตรงให้กับสภาสถาบัน การวางระบบกำกับติดตามที่ให้อำนาจสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทำหน้าที่เพียงเผยแพร่ผลการประเมินต่อสาธารณชน และให้คำแนะนำเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- กำหนดกลุ่มการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน และมีเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินตามแต่ละกลุ่มสถาบัน เช่น กลุ่มสถาบันที่เน้นการวิจัย และแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ กลุ่มสถาบันที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม และท้องถิ่น กลุ่มสถาบันที่เน้นอัตลักษณ์ของสถาบันและกลุ่มสถาบันที่เน้นการเรียนการสอน เป็นต้น กำหนดบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยแต่ละกลุ่มให้ชัดเจน และกำหนดตัวชี้วัดเพื่อการดำเนินการในระดับหลักสูตรและสถาบันอย่างเหมาะสม

- สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น โดยเฉพาะอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านวิชาชีพซึ่งไม่เชี่ยวชาญด้านศาสตร์การสอน และการติดตามประเมินผล

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องมีความชัดเจนของทิศทางอุดมศึกษาของประเทศบนพื้นฐานความเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีบทบาทในการสนับสนุน ให้คำแนะนำ ประสานประโยชน์ ส่งเสริม และสนับสนุน ไม่ใช้การกำกับควบคุม

- สถาบันอุดมศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม สร้างบัณฑิตและงานวิชาการที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความเป็นไปของโลกและทิศทางของประเทศ มีความซื่อสัตย์โดยการประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมาด้วยความเข้าใจจริง เพื่อให้เห็นจุดแข็งและประเด็นที่ต้องพัฒนาตนเอง สร้างความเชื่อมั่นของสังคมจากความภูมิใจด้านธรรมาภิบาลของสถาบันเพื่อบริหารจัดการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนด

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรจัดให้มีระบบการรับรองวิทยฐานะระดับนานาชาติ (International Accreditation) โดยพัฒนาจากระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

๑.๒ การติดตามและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเป็นอำนาจของสภามหาวิทยาลัยในการเปิดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และให้สังคมหรือสาธารณชนเป็นผู้ตัดสินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา หากเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ นักเรียนก็จะสนใจเข้าศึกษา หากเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีปัญหาด้านคุณภาพจะไม่มีนักเรียนเลือกเข้าไปศึกษาต่อ และสถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น หรือมิฉะนั้นก็ต้องปิดตัวลง แต่ตลอดระยะ ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมาไม่ได้เป็นอย่างนั้น กลไกตลาดถูกนำมาใช้เป็นเป้าหมายด้านกำไร และเป้าหมายการได้มาซึ่งใบปริญญา ผู้เข้าศึกษามีความต้องการใบปริญญาโดยไม่ให้ความสนใจต่อคุณภาพของการศึกษาอย่างแท้จริง เมื่อมีความต้องการรับใบปริญญามากกว่าคุณภาพการศึกษาจึงเป็นช่องว่างให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการใบปริญญาเท่านั้น และเกิดปัญหาด้านคุณภาพของบัณฑิต กลไกตลาดจึงไม่สามารถนำมาใช้ได้กับการอุดมศึกษาของไทย

นอกจากนี้ นโยบายการผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของประเทศอาจทำให้มองข้ามความเป็นกำลังคนในตลาดอาเซียน หรือตลาดต่างประเทศ ซึ่งอาจมีความต้องการกำลังคนไม่เหมือนกับประเทศไทย และสิ่งที่ไม่สอดคล้องกันอย่างเห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งก็คือ นโยบายของรัฐในการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น เพื่อผลิตกำลังคนให้รองรับความเป็นประเทศอุตสาหกรรม แต่ในความเป็นจริง อุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้ประเทศมากที่สุดคือการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์ ดังนั้นจึงเป็นอีกประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณา วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษาที่ให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการกำลังคนของประเทศ แต่มองข้ามความต้องการกำลังคนของภูมิภาคอาเซียนหรือของโลก

- การออกแบบระบบการพัฒนาผู้ประเมินที่เชี่ยวชาญด้านการติดตามและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา ต้องเป็นระบบการพัฒนาที่สามารถรับรองคุณภาพของผู้ประเมินได้อย่างแท้จริง การกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ และการติดตามผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง รวมถึงการกำหนดมาตรการในการส่งเสริมหรือสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัด เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และการติดตามประเมินผลควรเป็นไปในลักษณะการประเมินและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

- การใช้ประโยชน์จากผลการติดตามผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และนำผลการติดตามมาออกแบบและกำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายและขอบเขตเวลาการพัฒนาที่ชัดเจน มีแผนการดำเนินงานและประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การติดตามและส่งเสริมต้องมีการดำเนินงานโดยการวิจัยและการประเมินเป็นฐาน

- การใช้มาตรการด้านการจัดสรรงบประมาณสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสิทธิทางภาษีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เช่น การยกเว้นภาษีอากรอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตบัณฑิต ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทำงานหรือร่วมผลิตบัณฑิตในลักษณะทวิภาคี

- หน่วยงานหลักในการกำกับติดตามควรเป็นสภาสถาบันอุดมศึกษาที่จะกำกับและติดตามการจัดการเรียนการสอน สถาบันควรวางระบบในการกำกับติดตาม และสภาสถาบันควรวางระบบเพื่อในการกำกับติดตามเป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน สถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างความรู้ในการวางระบบการกำกับติดตามได้เองที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ และเชื่อมโยงกับสถาบันอุดมศึกษาแห่งอื่นได้

๒. คุณภาพการศึกษาในระดับสากล และผลการเรียนรู้ของนักศึกษา (International aspects of quality: Student's Learning Outcomes)

๒.๑ การกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาตระหนักถึงแนวโน้มการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพของนานาชาติ และสร้างการเตรียมตัว/การเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับแนวโน้มดังกล่าว สามารถดำเนินการได้ดังนี้

- ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาจำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามีจำนวนลดลงทุกปี สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับตัวและพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองกลุ่มคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ สังคมผู้สูงอายุ หรือสังคมของกำลังคนภาคสถานประกอบการที่ต้องการปรับเปลี่ยนทักษะและสมรรถนะเพื่อตอบโจทย์ตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่เพื่อดึงดูดความสนใจให้มีผู้เข้ามาศึกษา เช่น การให้ปริญญาใบที่สอง โดยการใช้ระยะเวลาในการศึกษาเร็วกว่าปกติ และการสะสมผลการเรียนเพื่อการเทียบโอนผลการเรียนรู้ เป็นต้น หลักสูตรจะเน้นในเรื่องความสามารถในการทำงาน โดยไม่จำเป็นต้องเรียนจบในเวลาสี่ปี อาจจะปรับเป็นหกปี เพื่อให้ นักศึกษาสามารถทำงาน เรียนรู้ตามบริษัท ห้างร้าน หรือสถานประกอบการต่างๆ เพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต และมีรายได้ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ ปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ควบคู่กันทั้งการเรียนภาคทฤษฎีและการเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนสามารถทำงานได้จริงหลังสำเร็จการศึกษา

- ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรทางการศึกษาทุกระดับถึงความสำคัญของการแข่งขันในเวทีโลก โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ยกย่องคนดี คนเก่ง คนมีความรู้ความสามารถ และการเตรียมตัวเตรียมใจเพื่อรับสิ่งใหม่ ๆ ควรให้ข้อมูลที่ถูกต้อง จริงจัง และเน้นการพัฒนาด้านคุณภาพของกำลังคนที่เป็นของประเทศ

- สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่สามารถเทียบเคียงและเชื่อมโยงกับต่างประเทศได้ โดยอาจมีการสร้างเครือข่ายกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีบริบทและปรัชญาการศึกษาคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกัน กำหนดให้มีหลักสูตรสองปริญญา (Dual Degree) หรือหลักสูตรที่สามารถถ่ายโอนหน่วยกิต (Transfer credit) ร่วมกันได้ ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญสำหรับการดำเนินการดังกล่าวนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศของอาจารย์และนักศึกษา

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนทั้งระยะสั้นและยาว และแนวทางการสนับสนุนการทำวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาของไทยและของต่างประเทศ แสวงหาเวทีสากล ช่องทาง หรือกลไกการสื่อสารที่เหมาะสม เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาของไทย และการนำประเด็นหรือแนวโน้มการจัดการศึกษาของสากลสู่สถาบันอุดมศึกษาของไทย เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างบัณฑิตที่มีทักษะที่จำเป็นตามการเปลี่ยนแปลงของโลก อาทิ การปรับตัวที่ต้องทำงานภายในสังคมพหุวัฒนธรรม มีความเข้าใจสังคมที่แตกต่าง ทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ เป็นต้น

๒.๒ กลยุทธ์การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและเทียบเคียงได้ในระดับสากล

- นักศึกษาต้องทำงานอยู่ในภาคอุตสาหกรรมได้ และอาจารย์ก็ต้องมีประสบการณ์ทำงานในภาคอุตสาหกรรม สถาบันอุดมศึกษาควรคำนึงถึงคุณภาพผู้เรียนโดยเฉพาะทางด้านทักษะและสมรรถนะในการทำงาน โดยไม่ยึดติดกับระยะเวลาในการศึกษา แต่บัณฑิตไม่มีความจำเป็นต้องทำงานในสาขาวิชาที่ตนจบการศึกษา บัณฑิตทุกคนควรมีความสามารถปรับตัวได้ และสามารถทำงานในสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือใกล้เคียงกันได้เป็นอย่างดี

- จัดทำวิจัยสถาบันโดยส่วนกลางเพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อบัณฑิต โดยจำแนกตามสาขาวิชาและสถาบันการผลิต และสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาโดยให้สถานประกอบการหรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจัดทำมาตรฐานบัณฑิตของแต่ละสาขา/สาขาวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม โดยสภาวิชาชีพและผู้ใช้บัณฑิตเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการร่วมกำหนดเกณฑ์การสอบออกกลาง (central exit exam) และกรณีสถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาไม่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ต้องมีวิธีการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวต่อสาธารณชนให้รับทราบ

- การจัดหลักสูตรจะต้องเป็นหลักสูตรที่ตอบโจทย์อุตสาหกรรมหลักของประเทศ มีการทำงานร่วมกับผู้ใช้บัณฑิตเพื่อผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต พัฒนาการเรียนการสอนไปสู่ฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมให้สถานศึกษาตั้งแต่การศึกษาระดับพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ให้จัดการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน ครูและอาจารย์ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบท่องจำจากหนังสือหรือตำรามาเป็นเทคนิคการสอนที่ให้ความสำคัญการพัฒนาศักยภาพด้านการคิดค้น การประดิษฐ์ โดยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุขและสามารถสร้างผลงานและแสดงคุณค่าของผลงานเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ สื่อต่าง ๆ ต้องให้ความร่วมมือกันในการพัฒนานวัตกรรมทางความคิดที่สร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ เช่น การนำเสนอผลงานของนักเรียนนักศึกษาผ่านสื่อสาธารณะ

- สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับสถานประกอบการซึ่งเป็นผู้ใช้บัณฑิตให้ทั้งสองฝ่ายร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษา (Cooperative Education Engagement) ส่งเสริมมาตรการ Learning to work ควบคู่กับ Learning to learn รวมถึงการฝึกประสบการณ์หรือฝึกงานในบริษัทข้ามชาติ กำหนด competence ที่สำคัญที่สะท้อนความรู้และความเข้าใจระบบอุดมศึกษา การเรียนรู้ของผู้เรียน บูรณาการผู้เรียนที่อยู่ในสถาบันการศึกษาและทำงานในสถานประกอบการให้เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสนับสนุนการพัฒนาฐานข้อมูลสถาบันอุดมศึกษาตาม

มาตรฐานนานาชาติ เช่น University Multi Rank หรือการเปรียบเทียบ (benchmarking) ในด้านต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบและเทียบเคียงข้อมูลพื้นฐานผลงานกับสถาบันประเภทเดียวกันทั่วโลก

- มีการวิจัยและติดตามแนวทางการจัดการศึกษาของแต่ละหลักสูตรที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวิธีการเดิมเป็นการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลมากขึ้น ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนยุคดิจิทัลที่มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมให้มากขึ้น โดยมีเป้าหมายการส่งเสริมและพัฒนาที่ชัดเจน

๒.๓ การส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรมีข้อมูลความต้องการกำลังคนในภาคการผลิตต่าง ๆ เพื่อกำกับการผลิตบัณฑิตให้มีปริมาณและคุณภาพตามที่ภาคการผลิตต้องการ โดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการกำหนดกำลังคน que ประเทศต้องการ โดยจำแนกตามสาขาวิชา เพื่อวางมาตรการสนับสนุนสถาบันที่ผลิตกำลังคนได้อย่างมีคุณภาพตามทิศทางการพัฒนาของประเทศอย่างเต็มที่ ไม่สนับสนุนสถาบันที่ผลิตกำลังคนซึ่งไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ และมีระบบการให้ข้อมูลความต้องการของสังคมและภาคอุตสาหกรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

- กระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กลยุทธ์การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ การเผยแพร่สาขาที่เป็นที่ต้องการของประเทศ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของแนวโน้มความต้องการกำลังคนของประเทศ และมาตรการการจ้ดสรรงบประมาณในกรณีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตลอดจนการใช้ระบบการทดสอบมาตรฐานคุณวุฒิเฉพาะสาขาแห่งชาติ National exit exam

- ส่งเสริมการพัฒนาคุณวุฒิและผลงานทางวิชาการของอาจารย์โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่อาจารย์ ตลอดจนกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการสรรหาหรือคัดเลือกอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณวุฒิ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และพร้อมที่จะผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพโดยเฉพาะสาขาวิชาที่เป็นไปตามความต้องการของสังคม ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาอาจจ้างอาจารย์ที่มีประสบการณ์สูงในสาขาวิชาที่ขาดแคลนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องขององค์ความรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับอาจารย์คนอื่นได้

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดประเภทของสถาบันอุดมศึกษาอย่างชัดเจนและเหมาะสม เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตตามความเชี่ยวชาญของสถาบันและตอบสนองความต้องการของประเทศ

- ใช้หลักการอุปสงค์และอุปทาน (Demand-Supply) คือสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนจ้างบัณฑิตเฉพาะจากสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตได้คุณภาพและเป็นไปตามความต้องการของตน หรือจ้างงานในอัตราเงินเดือนที่แตกต่างกันตามความรู้ความสามารถ แม้ว่าจะเป็นสาขาวิชาเดียวกัน

๓. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (Curriculum and Learning Activities)

๓.๑ การปรับปรุงรูปแบบหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล ของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ สามารถ ดำเนินการได้ ดังนี้

- สถาบันอุดมศึกษาควรปรับปรุง ๒ ประเด็น คือ หลักสูตรต้องเป็นไปตาม มาตรฐานขั้นต่ำที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน และรูปแบบการจัดการการศึกษาควรเน้นให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ให้เป็นรูปธรรม สามารถคิดวิเคราะห์ และนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน หรือแก้ปัญหาได้

- สถาบันอุดมศึกษาและสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน มีความ ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถใช้ศักยภาพและสมรรถนะของบุคลากร จากสถานประกอบการมาพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน และร่วมกันออกแบบการจัดการศึกษาอย่างเป็น รูปธรรม

- ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาออกแบบหลักสูตรระยะสั้นที่มีรูปแบบการ จัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ทั้งในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัย และ ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มีสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วม โดยต้องมีระบบการติดตามและ ประเมิน เช่น การให้ใบรับรองผลการเรียนตามหลักสูตร (ระยะสั้น) การรับรองทักษะความสามารถ ของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ นอกเหนือจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร

- สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome Base Education: OBE) โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) ให้ ชัดเจน ให้ความสำคัญที่สมรรถนะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ การจัดการเรียนการ สอน การวัดและประเมินผลต้องมุ่งเพื่อการพัฒนาและการรับรู้ถึงการบรรลุเป้าหมายสมรรถนะของ บัณฑิตเป็นสำคัญ

- สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดหลักสูตรที่มีความหลากหลาย ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและออกแบบการเรียนรู้ตามความต้องการของตนเองได้ มีการบูรณาการข้าม ศาสตร์ อาจารย์ควรทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้เรียนและให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองของผู้เรียน ทั้งนี้ การประเมินผลการศึกษาควรพิจารณาจากผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้จากหลักสูตร

- สถาบันอุดมศึกษาควรมีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในกรณีที่ศาสตร์ในด้านนั้น ๆ ได้มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับปรุง หลักสูตรจำเป็นต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถมาร่วมพัฒนาหลักสูตรด้วย ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องตระหนักรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของโลก คำนึงถึงความเท่าทันและความจำเป็นที่ ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

- สถาบันอุดมศึกษาต้องทำวิจัยสถาบันเพื่อให้เห็นคุณภาพของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในปัจจุบันว่าผลิตบัณฑิตได้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติหรือไม่ สมควรดำเนินปรับปรุงหลักสูตรอย่างไร โดยดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตรในทุกปีการศึกษา และนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์การติดตามการใช้หลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบเป็นระยะๆ

๓.๒ การติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษามุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นวัฒนธรรมคุณภาพในชีวิตการทำงานของสถานศึกษาอย่างเป็นปัจจุบัน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรกำหนดรูปแบบของกระบวนการติดตามการจัดการเรียนการสอนโดยให้แต่ละสถานศึกษาได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการของตนก่อนว่า จะออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนของตนเองอย่างไร มุ่งเน้นเป็นสถาบันศึกษาเฉพาะทางด้านใด กลุ่มผู้เรียนคือใคร จะจัดกิจกรรมด้านการเรียนการสอนอย่างไร และทำข้อตกลงกับ สกอ. ว่าจะดำเนินการตามเป้าหมายและกรอบเวลาในการทำงานที่กำหนดเอาไว้ ทั้งนี้ การประเมินควรประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยจัดให้มีการติดตามรายงานผลจากการปฏิบัติงานจริง หากมีปัญหาให้มีการปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วน และสำหรับสถาบันอุดมศึกษาก็ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับติดตามการเรียนการสอนของหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่น่าเชื่อถือทำหน้าที่ดังกล่าว และมีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารสถาบันและสภาสถาบันได้พิจารณาเพื่อรับทราบและให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

- การติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนควรเริ่มต้นจากจุดที่เล็กที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ในแต่ละชั่วโมง แต่ละรายวิชาวิชา ซึ่งจะต้องใช้เวลาคิดวิเคราะห์ทบทวนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น โดยความรับผิดชอบของผู้สอน แล้วจึงนำมาปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum Review) โดยรวบรวมข้อคิดเห็นจากคณาจารย์แต่ละรายวิชามาประมวลผลเพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และเนื้อหาสาระของหลักสูตร หลังจากนั้นจึงเทียบเคียง (Benchmarking) หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันหรือระหว่างประเทศ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคูณภาพของหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

- กระบวนการในการกำกับติดตามควรมีบุคคลภายนอกที่รู้และเข้าใจในบริบทของสถาบันการศึกษานั้นๆ ร่วมเป็นผู้ตรวจสอบด้วย และประเด็นที่ต้องตรวจสอบควรพิจารณาเรื่องการจัดการศึกษาตามมาตรฐานขั้นต่ำ การพัฒนาการเรียนการสอน และควรเป็นการตรวจสอบในระดับคณะวิชาหรือกลุ่มวิชา

- ส่งเสริมให้สถาบันทดสอบความสามารถเฉพาะด้าน และออกแบบระบบการรายงานผล ที่สะท้อนความสามารถพิเศษของผู้เรียน

๔. การเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา (gateway into the higher education system)

๔.๑ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อเป็นการช่วยกันกำกับและติดตามการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐานสากลสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- จัดทำฐานข้อมูลศักยภาพของหน่วยงาน สถานประกอบการที่สนใจจะเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษากับสถาบันอุดมศึกษา

- จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมการจัดการเรียนการสอนสำหรับคณาจารย์ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมอง ประสบการณ์ในการเรียนจากสถาบันอุดมศึกษาของตนเอง

- สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดตั้งเครือข่ายได้ ๓ ประเภท คือ เครือข่ายนักศึกษาเดิมหรือศิษย์เก่าของสถาบันของตนที่ทำงานในสถานประกอบการต่างๆ เพื่อเป็นสื่อกลางในการประสานงาน ด้วยความสัมพันธ์กับคณาจารย์ จะเกิดช่องทางการปรับปรุงคุณภาพให้ได้มาตรฐานเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ และใช้ทรัพยากรร่วมกัน และเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาและผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งการสร้างเครือข่ายต้องอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค และเป็นความร่วมมือในลักษณะที่ได้ประโยชน์ทุกฝ่าย

- จัดเวทีความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับผู้ประกอบการในลักษณะ "นักวิจัยพบภาคอุตสาหกรรม" เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการวิจัยที่ตอบสนองภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอย่างถูกต้องและชัดเจน

- สถาบันอุดมศึกษาควรจัดทำฐานข้อมูลหลักสูตร อาจารย์ และบัณฑิตในแต่ละหลักสูตร หรือตามแต่ละสาขาวิชา เพื่อให้หน่วยงาน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชนได้รับทราบ และมีโอกาสได้ให้ความคิดเห็น โดยมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเข้าใจง่าย

๔.๒ การสร้างความตระหนักแก่สถาบันอุดมศึกษาให้เข้าใจชัดเจนถึงความเป็นอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

- ควรกำหนดมาตรฐานการศึกษานบนพื้นฐานความเชื่อว่าสถาบันอุดมศึกษามีศักดิ์ศรีความเป็นอุดมศึกษาเหมือนกัน แต่บทบาทในการตอบสนองความต้องการของประเทศอาจแตกต่างกัน ตามอัตลักษณ์ ปรัชญา และวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถาบัน ดังนั้น การกำหนดจุดเน้นเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Focus) ของสถาบันอุดมศึกษาควรมีความหลากหลาย และสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจะผลิตบัณฑิตที่มีความแตกต่างกัน และตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศตามภารกิจของตน ทั้งนี้ หน่วยงานกำกับจะต้องสร้างแรงจูงใจและลดเงื่อนไขการกำกับ (Deregulate) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

- สถาบันอุดมศึกษาจัดตั้งตามพระราชบัญญัติเป็นการเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนระบบการบริหารไว้อย่างครบถ้วน ผู้บริหารและคณาจารย์ต้องเข้าใจความเป็นอุดมศึกษาอย่างชัดเจน ซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะมีขั้นตอน หรือวิธีการที่แตกต่างกันไป แต่ไม่ใช่การทำให้สถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่ต่ำกว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- สถาบันอุดมศึกษาควรจัดกิจกรรมเชิงวิชาการในแต่ละสาขาวิชาอย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากความเป็นอิสระทางวิชาการของอุดมศึกษา
- สร้างการมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกันระหว่างการศึกษาขั้นพื้นฐานกับอุดมศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องมีบทบาทและอำนาจที่ชัดเจน และสามารถดำเนินการได้จริงในการลงโทษสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาไม่มีคุณภาพ หรือสร้างความเสียหายต่อนักศึกษา ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างความตระหนักให้สถาบันอุดมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพแล้ว ยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และการยอมรับในบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาด้วย
- สภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารสถาบันต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน รวมถึงกรณีมีการร้องเรียนเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของสถาบัน ทั้งสภาสถาบันและผู้บริหารต้องร่วมรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง
- สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของตน และสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ โดยสถาบันอุดมศึกษาต้องเข้าใจบทบาทของผู้บริหารกับบทบาทของอาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารสถาบันต้องรับผิดชอบต่อนโยบายด้านการศึกษาของประเทศ และทิศทางการศึกษาของสากล ฝ่ายอาจารย์ผู้สอนต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา คุณภาพบัณฑิต และผลกระทบต่อสังคม
- นำระบบการเปิดเผยข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาสู่สาธารณชน เพื่อสร้างความตระหนักให้สถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่สถาบันอุดมศึกษาต้องรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา รายงานข้อมูลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) รายงานข้อมูลจากหน่วยงานประเมินผลการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศที่มีการรายงานอยู่เป็นประจำ รวมถึงรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- การจัดประชุมชี้แจงบทบาทของสภามหาวิทยาลัยเพื่อทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา โดยมีการกำหนดตัวบ่งชี้ในการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน และมีหน่วยส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาตามศักยภาพและความพร้อมของกลุ่มสถาบัน

สรุป

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัย และนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ ตามที่จำแนกได้เป็น ๔ หมวด รวม ๙ มาตรการ ดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจว่าเป็นวิธีการที่จะสามารถส่งเสริมการพัฒนาการอุดมศึกษาได้ แต่ไม่เคยมีการถูกนำมากำหนดไว้เป็นแนวทางหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ข้อเสนอจำนวนไม่น้อยถูกนำไปปฏิบัติแล้ว แต่ยังไม่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่บางข้อเสนอเห็นผลชัดเจนแต่ขาดความร่วมมือและความตระหนักจากฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมีบางข้อเสนอที่จำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปได้อย่างรอบคอบ เช่น การใช้กลไกงบประมาณมาเป็นเงื่อนไขการสนับสนุนงบประมาณให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นต้น

การถ่ายทอดแนวความคิดสู่แนวปฏิบัตินี้เป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพมาตรฐาน เพราะขั้นตอนต่อไปที่สำคัญคือการนำไปปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา และการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะได้นำเสนอต่อผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาประกอบการพิจารณากำหนดเป็นนโยบาย และหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อกำกับสถาบันอุดมศึกษาให้จัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีอำนาจหน้าที่หลักด้านการส่งเสริมและการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานทัดเทียมกับสากล ตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินการในหลายรูปแบบเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา แต่ในปัจจุบันเกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ไม่ได้มาตรฐาน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางและการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของสาธารณะในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนที่มีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ผู้ศึกษาวิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากสภาพการอุดมศึกษาในปัจจุบัน ปัญหาของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา และผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ตลอดจนแนวทางการกำกับจัดการศึกษาในปัจจุบัน ผ่านการศึกษาวเคราะห์นโยบายความต้องการของประเทศ และแนวโน้มของสังคมโลก และโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอุดมศึกษา เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มนโยบายและข้อเสนอแนะต่าง ๆ มากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยผลการศึกษาวจัย สรุปเป็นแนวทาง ได้ดังนี้

๑. เกณฑ์มาตรฐานปริญญา และเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (Degree standards and regulation) มี ๒ มาตรการ ดังนี้

๑.๑ ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานการจัดการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับสากล โดยยังสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของตนเอง

๑.๒ การติดตามและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ

๒. คุณภาพการศึกษาในระดับสากล และผลการเรียนรู้ของนักศึกษา (International aspects of quality: Student's Learning Outcomes) มี ๓ มาตรการ ดังนี้

๒.๑ การกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาตระหนักถึงแนวโน้มการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพของนานาชาติ และสร้างการเตรียมตัว/การเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับแนวโน้มดังกล่าว

๒.๒ กลยุทธ์การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและเทียบเคียงได้ในระดับสากล

๒.๓ การส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

๓. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (Curriculum and Learning Activities) มี ๒ มาตรการ ดังนี้

๓.๑ การปรับปรุงรูปแบบหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

๓.๒ การติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษามุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นวัฒนธรรมคุณภาพในชีวิตการทำงานของอาจารย์และบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นปัจจุบัน

๔. การเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา (gateway into the higher education system) มี ๒ มาตรการ ดังนี้

๔.๑ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อเป็นการช่วยกันกำกับและติดตามการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล

๔.๒ การสร้างความตระหนักแก่สถาบันอุดมศึกษาให้เข้าใจชัดเจนถึงความ เป็นอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

แนวทางในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานี้ ถูกกำหนดขึ้นมาด้วยความหวังว่าจะเป็นแนวทางที่จะสามารถนำมากำกับสถาบันอุดมศึกษาให้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพมาตรฐาน เป็นไปตามเกณฑ์การจัดการศึกษาของประเทศ และบริบทการศึกษาของสังคมโลก และโดยเฉพาะการมุ่งผลิตบัณฑิตให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต และนโยบายการพัฒนาประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษา องค์กรวิชาชีพ ภาคอุตสาหกรรมหรือผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ นักศึกษา และสังคม ที่จะต้องเข้าใจอย่างชัดเจนถึงบทบาทของแต่ละฝ่ายในส่วนที่ต้องทำตามหน้าที่ของตนและส่วนที่ต้องร่วมมือกัน ทั้งนี้เพื่อให้การอุดมศึกษาของไทยได้รับการพัฒนาและมีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการ และเทียบเคียงได้ในระดับสากล

การอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา และผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ตลอดจนแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน โดยศึกษาวิเคราะห์จากนโยบายความต้องการของประเทศ และแนวโน้มของโลกที่มีต่อมาตรฐานและการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งแนวทางการจัดการศึกษาของต่างประเทศที่มีปัจจัยแวดล้อมใกล้เคียงกับประเทศ

ไทย ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอุดมศึกษา แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาการกำกับจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ ผลการศึกษามีความสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยดังกล่าว และได้ผลลัพธ์คือแนวทางฯ ตามที่ผู้วิจัยคาดหวังไว้ ทั้งนี้ จากผลการศึกษาซึ่งเป็นข้อมูลจากแนวนโยบายการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และจากข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการอุดมศึกษา สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

๑. ข้อเสนอที่ได้ดำเนินการแล้ว และอยู่ในแผนการดำเนินการ แนวทางในการพัฒนาการกำกับจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ มาตรการและข้อเสนอต่าง ๆ ตามที่ได้จากผลการศึกษา มีบางข้อเสนอสื่อที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการแล้ว และขณะนี้ก็ยังคงดำเนินการอยู่โดยเฉพาะการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นว่า การประกันคุณภาพการศึกษาสามารถตอบโจทย์ได้ในหลาย ๆ มาตรการ การประกันคุณภาพการศึกษายกนอกระบบดำเนินการโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) การประกันคุณภาพภายในดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งกำกับและกำหนดกฎเกณฑ์โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และในปัจจุบันมีการประกันคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา ๓ ระดับ คือ ระดับสถาบัน ระดับคณะ และระดับหลักสูตร และผลการดำเนินการที่ผ่านมาสถาบันอุดมศึกษา มีการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพ

นอกจากนี้ การจัดการศึกษาโดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome Base Education: OBE) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และสถาบันอุดมศึกษาได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวทาง OBE บ้างด้วยแล้ว โดยได้ดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualification Framework for Higher Education: TQF) และแนวปฏิบัติในการขับเคลื่อน ซึ่งเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework: NQF) ในการพัฒนากำลังคนของประเทศ ซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับแนวทางการยกระดับการศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของชาติแล้ว ยังสอดคล้องกับกรอบอ้างอิงอาเซียน (ASEAN Qualification Framework: AQRF) รวมทั้งได้ส่งเสริมการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิ สถาบันอุดมศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต ศิษย์เก่า นักศึกษา และองค์กรวิชาชีพ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำไปเป็นหลักอ้างอิงในการพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้และมีคุณภาพที่มุ่งหวัง

ทั้งนี้ ในด้านความร่วมมือเพื่อเทียบเคียงมาตรฐานสาขา/สาขาวิชา กับสากล ได้จัดให้มีโครงการ TQF and Tuning Education for the Internationalization โดยประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้เทียบเคียงมาตรฐานการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนกับสหภาพยุโรปใน ๔ สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยวและการ

โรงแรม สาขาคอมพิวเตอร์ และสาขาวิศวกรรมศาสตร์ และปัจจุบันสหภาพยุโรปกำลังขยายความร่วมมือไปยังโครงการ Tuning Asia South East (TA-SE) Policy Forum ในสาขาต่าง ๆ

ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีแนวทางการส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถนำแนวคิดดังกล่าวข้างต้นไปสู่การปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และตรงกับความต้องการของประเทศ โดยมีโครงการหลักสูตรบัณฑิตพันธุ์ใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาบัณฑิตที่พึงดำเนินการได้ไม่นาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบัณฑิตและกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงสำหรับการทำงานในภาคอุตสาหกรรม และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อสร้างฐานการพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแห่งอนาคต โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตบัณฑิตและสร้างต้นแบบของหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เน้นการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระ โครงสร้างหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงเป็นสำคัญ พัฒนาการศึกษเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและมีศักยภาพสูง รวมทั้งการร่วมมือกับสถานประกอบการหรือภาคอุตสาหกรรมในการผลิตบัณฑิตและกำลังคน และมีสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการดังกล่าว

๒. ข้อเสนอที่เป็นความรับผิดชอบเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน และความรับผิดชอบร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้แนวทางในการพัฒนาการกำกับจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศบรรลุตามวัตถุประสงค์ ต้องเป็นความรับผิดชอบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษา ภาคอุตสาหกรรมผู้ใช้บัณฑิต องค์กรวิชาชีพ อาจารย์ นักศึกษา และผู้ปกครอง ซึ่งมีทั้งในส่วนที่ต้องทำตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดหลักเกณฑ์ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และความต้องการของประเทศ อาจารย์ทุ่มเทในการสอนและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อประสิทธิภาพในการสอนเพิ่มขึ้น เป็นต้น สำหรับส่วนที่ต้องร่วมมือกัน เช่น องค์กรวิชาชีพพร้อมกับสถาบันอุดมศึกษาและภาคอุตสาหกรรม ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและผลิตบัณฑิตที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นต้น

๓. ข้อเสนอของผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากการสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด สามารถพิจารณาได้ว่าผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่คล้ายคลึงกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั้นแสดงให้เห็นว่าแนวทางในการพัฒนาการอุดมศึกษาซึ่งอาจจะมีหลายแนวทางหรือมาตรการ แต่แนวทางหลัก ๆ ส่วนหนึ่งที่สามารถเห็นผลการ

ดำเนินการได้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าจะสามารถพัฒนาการอุดมศึกษาได้ เช่น การใช้กลไกการประกันคุณภาพการศึกษา การเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของผู้ประกอบการ และจิตสำนึกของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาและสภาสถาบัน เป็นต้น

๔. ข้อเสนอหนึ่งสามารถเป็นเครื่องมือได้มากกว่าหนึ่งมาตรการ แนวทางการพัฒนาตามที่จำแนกได้เป็น ๔ หมวด ๙ มาตรการ โดยข้อเสนอหนึ่งสามารถเป็นเครื่องมือได้มากกว่าหนึ่งมาตรการ อาทิ การกำหนดให้ใช้การประกันคุณภาพการศึกษา การเปิดเผยข้อมูลการศึกษาต่อสาธารณชน การกำหนดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้จัดการศึกษาตามบทบาทและภารกิจของตน การให้สถานประกอบการร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนและการวิจัย เป็นต้น ซึ่งข้อเสนอทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นสามารถตอบโจทย์ได้ในทุกหมวดและทุกมาตรการ แสดงให้เห็นว่าเป็นข้อเสนอหลัก ๆ ที่หากเมื่อดำเนินการแล้วจะส่งผลต่อการพัฒนาการอุดมศึกษาอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

๕. ข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม และข้อเสนอที่เป็นนามธรรม ข้อเสนอต่าง ๆ ตามที่ได้จากผลการศึกษา สามารถจำแนกได้เป็นข้อเสนอเชิงรูปธรรม และข้อเสนอเชิงนามธรรม ข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม ซึ่งหากสามารถดำเนินการได้ตามข้อเสนอจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการอุดมศึกษาอย่างชัดเจน เช่น การเสนอให้มีการสอบออก (Exit exam) การเสนอให้ใช้กลไกงบประมาณเป็นเงื่อนไขเชื่อมโยงกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การเสนอให้ใช้มาตรการทางภาษีอากรเป็นเครื่องมือสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นต้น ซึ่งข้อเสนอเชิงรูปธรรมนี้จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น และมีผลกระทบต่อสังคมอย่างชัดเจน จึงต้องมีการศึกษาข้อมูล ขั้นตอนวิธีการ ผลดีผลเสีย และผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ซึ่งในปัจจุบันข้อเสนอเชิงรูปธรรมดังกล่าวข้างต้นยังไม่สามารถกำหนดเป็นนโยบายได้

ข้อเสนอที่เป็นนามธรรม คือข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม ธรรมมาภิบาล จิตสำนึก และความตระหนักถึงผลประโยชน์ของชาติ เช่น ข้อเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษา สภาสถาบันตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา มุ่งพัฒนาการศึกษาของสถาบันให้มีคุณภาพ มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพโดยไม่หวังผลกำไร อาจารย์ผู้สอนมีความเป็นมืออาชีพ มีจรรยาบรรณ และมีค่านิยมที่ดีต่อการเป็นอาจารย์ นักศึกษาตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หมั่นหาความรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และไม่มีแนวคิดเข้าศึกษากับสถานศึกษาที่เรียนง่าย จบง่าย แต่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าข้อเสนอเชิงนามธรรมนี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของแนวทางการพัฒนาการอุดมศึกษา แต่เป็นสิ่งที่ดำเนินการได้ยาก การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา และสภาสถาบันยังคงเป็นประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาพยายามส่งเสริมและปลูกฝังทั้งการสื่อสารไปยังที่ประชุมอธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละกลุ่ม การประชุมหารือร่วมกัน และ

การขอความร่วมมือโดยนโยบายของรัฐมนตรี แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์และเห็นผลชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศตามที่กำหนดไว้ข้างต้นนั้น ควรมองกรอบเชิงผลลัพธ์ (outcome) ผลกระทบ (impact) คุณภาพของนักเรียน (input) และสมรรถนะของบัณฑิต (competencies) ซึ่งควรพิจารณาในประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. ภาครัฐควรมีกฎระเบียบและเงื่อนไขเฉพาะเท่าที่จำเป็น เพื่อให้มีพื้นที่สำหรับการสร้างสรรค์นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

ระเบียบ กฎเกณฑ์ และการออกแบบระบบการอุดมศึกษาจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้แน่ใจว่าระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้การประกันคุณภาพสามารถตอบสนองได้ตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ มีความจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือและกลไกการขับเคลื่อนอื่น ๆ สำหรับพัฒนาอุดมศึกษาในลักษณะที่จะช่วยให้เกิดนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูงขึ้นในท้ายที่สุด

นอกจากนี้ สิ่งสำคัญสำหรับการสร้างความมั่นใจในประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพ คือ ผู้ทำงานด้านการประกันคุณภาพต้องมีประสิทธิภาพและเข้าใจวัตถุประสงค์ และให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งสถาบันอุดมศึกษา นักเรียน นักศึกษา และผู้ประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบระบบการประกันคุณภาพด้วย สถาบันอุดมศึกษาเองก็ต้องปรับตัวเข้ากับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมอย่างต่อเนื่อง และภาครัฐควรให้เงินทุนสนับสนุนที่เหมาะสมแก่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อสามารถพัฒนาและให้การศึกษาที่มีคุณภาพสูงต่อไป

๒. การออกแบบและการใช้เครื่องมือเพื่อวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะ

- เครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษามีเป็นจำนวนมาก และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ควรสร้างเครื่องมือที่ไม่มีความซ้ำซ้อนกันในการทำงาน

- เพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาควรมีนโยบายสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการพัฒนาวิชาชีพของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐควรสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ในลักษณะการให้รางวัล จูงใจ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษาและคณาจารย์ในการเสริมสร้างการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

๓. วัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพและการออกแบบกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความชัดเจน

กระบวนการประกันคุณภาพต้องสร้างความมั่นใจได้ว่าสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เนื้อหาของหลักสูตร โอกาสในการเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และภาครัฐควรสร้างความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพ สร้างความชัดเจนในความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย และเชื่อมโยงข้อมูลของแต่ละฝ่าย ทั้งที่อยู่ในระบบประกันคุณภาพเดียวกัน และต่างระบบ และหน่วยงานภาครัฐภายใต้ความร่วมมือกับหน่วยงานประกัน

คุณภาพ ควรออกแบบการประกันคุณภาพภายนอกในลักษณะที่จะยินยอมให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ตามบริบทเฉพาะของตนเองได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

พรชูลี อาชวอำรุง. การพัฒนาระบบการรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

วันชัย ศิริชนะ. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

อุทุมพร จามรมาน. การประกันคุณภาพพระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

วารสาร

ประอร สุนทรวินิต. “ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของต่างประเทศ”, วารสารโรงเรียนนายเรือ. ๑ (๔), ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๔. หน้า ๗๒ - ๗๖.

สัมภาษณ์

สุภัทร จำปาทอง, เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา. สัมภาษณ์. ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑

กฎหมาย

“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๑๑๖, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒, หน้า ๑๔.

“เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๕๘”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๑๓๒, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘, หน้า ๒๕-๓๐.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ศึกษาธิการ, กระทรวง. “แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙”. ๒๕๖๐.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“การประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.niad.ac.jp/english/unive/>, ๒๐๑๘.

“การประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศมาเลเซีย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.mqa.gov.my/Portalmqav3/red/en/qa.cfm>, ๒๐๑๘

“การรับรองมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://e-accreditation.ocsc.go.th/acc/search/interpdp/usa.pdf5>, ๒๕๕๓.

“มาตรฐานการศึกษาของชาติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/>

39232, ๒๐๐๖.

“ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศสิงคโปร์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://kansuka.wordpress.com/2013/01/18/ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา/>, ๒๐๑๓

“ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสหราชอาณาจักร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.qaa.ac.uk/quality-code/the-existing-uk-quality-code/part-b-assuring-and-enhancing-academic-quality>, ๒๐๑๘.

“แนวคิดและนโยบายด้านการอุดมศึกษา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/websm/2018/1/004.html>, ๒๐๑๘.

ภาคผนวก

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวนุชนภา รื่นอบเชย
วันเดือน ปี เกิด	๒๓ กันยายน ๒๕๐๕
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง - การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาแบบทดสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สำนักทดสอบกลาง ทบวงมหาวิทยาลัย - การจัดสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา สำนักทดสอบกลาง ทบวงมหาวิทยาลัย - การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญา - การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา - การพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (CHE-QA Online) - การพัฒนาเครือข่ายบัณฑิตอุดมคติไทย และเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา - การพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตรที่ผ่านความเห็นชอบ/อนุมัติจากสภาสถาบันอุดมศึกษากับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ก่อนส่งให้สำนักงาน ก.พ. และสำนักงาน กคศ. พิจารณารับรองคุณวุฒิและกำหนดอัตราเงินเดือน - การพิจารณาความสอดคล้องของหลักสูตรที่ผ่านความเห็นชอบ/อนุมัติจากสภาสถาบันอุดมศึกษา โดยระบบสารสนเทศ (CHECO)
ตำแหน่งปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ - รักษาการที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการกำกับจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ

ผู้วิจัย นางสาวนุชนภา รื่นอบเชย หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำข้อเสนอนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษาและแผนพัฒนาการอุดมศึกษา ประสานและส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพนักศึกษา สนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และสนับสนุนการพัฒนาประเทศ และดำเนินการเกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการอุดมศึกษา รวมทั้งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและจัดทำสารสนเทศด้านการอุดมศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อการผลิตและพัฒนาทรัพยากรบุคคลในระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกับสากล

ในการดำเนินการที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินการในหลายรูปแบบเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา แต่เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีศักยภาพและความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน จึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ไม่ได้มาตรฐาน กอปรกับรัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศเพื่อก้าวไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ รวมทั้งแนวโน้มในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของโลกที่เป็นแรงกดดันและกระตุ้นให้ต้องมีการพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษาให้ทัดเทียมกันในระดับสากล การกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะเดิมจะไม่สามารถตอบสนองการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และตอบสนองความต้องการของประเทศได้อย่างรวดเร็วทันต่อการพัฒนาประเทศได้

เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถสนองตอบต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม การมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของชาติ ในการพัฒนาประเทศและมีคุณภาพทัดเทียมกับสากล จึงจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางและการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของสาธารณะในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนที่มีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา และผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ตลอดจนแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบาย ความต้องการของประเทศ และแนวโน้มของโลกที่มีต่อมาตรฐานและการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งแนวทางการจัดการศึกษาของต่างประเทศที่มีปัจจัยแวดล้อมใกล้เคียงกับประเทศไทย

๓. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการกำกับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการสอบถาม/สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารทั้งหน่วยงานด้านการกำกับมาตรฐาน และสถาบันอุดมศึกษา ทั้งสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข่าวสารด้านการศึกษาที่เป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคประชาชน โดยจำแนกแหล่งข้อมูลได้ ๒ ระดับ คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง อาทิ คณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา คณะกรรมการการอุดมศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา คณะอนุกรรมการด้านมาตรฐานการอุดมศึกษา คณะอนุกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในระดับอุดมศึกษา อธิการบดี หรือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และผู้แทนคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนภาคประชาชนที่เป็นผู้แทนของผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วยนโยบาย แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนมาตรฐานงานวิจัยและแนวโน้มต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความทันสมัย สามารถผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ นโยบายและ

มาตรฐานต่างๆ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย วิสัยทัศน์ นโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศไทย มาตรฐานการจัดการศึกษาของประเทศไทย และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นต้น

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสรุปผลการศึกษา ดำเนินการโดยการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย และรวบรวมประเด็นปัญหาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ แล้วจึงสอบถามหรือสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ อาจารย์ และภาคประชาชนที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครอง นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต โดยเมื่อได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างข้างต้นแล้ว จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ประกอบกับแนวนโยบายของรัฐบาล และความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศไทย มาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวคิดการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพจากมุมมองของนานาชาติ เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์และจัดทำนวัตกรรมการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ

ผลการวิจัย

เนื่องจากสถานการณ์ของโลกในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcomes) โดยมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการเคลื่อนย้ายถ่ายโอนนักศึกษาและแรงงาน ในการนี้ ระบบการจัดการศึกษาจึงมุ่งให้เกิดความทัดเทียมกันในแง่คุณภาพบัณฑิต กรอบคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของชาติ การเทียบโอนหน่วยกิต และผลการเรียนรู้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การประกันคุณภาพ การเคลื่อนย้ายถ่ายโอนนักศึกษา/แรงงาน และความสามารถในการทำงาน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการอุดมศึกษาให้สอดคล้องการสถานการณ์ของสังคมโลก จึงได้ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามุ่งเน้นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นคุณภาพบัณฑิต และการบริหารจัดการ แต่เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีศักยภาพและความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาและความรับผิดชอบของผู้บริหารสถาบันที่แตกต่างกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ อาทิ เช่น

1. สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับมาตรฐานต่าง ๆ ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ดังนั้น จึงออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่คำนึงถึงความเป็นอุดมศึกษาอย่างแท้จริง
2. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนไม่ได้มุ่งเน้นที่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง และขาดการเทียบเคียงกับสากล การจัดการเรียนการสอนจึงไม่ได้คำนึงถึงสมรรถนะในการประกอบอาชีพของผู้เรียน
3. หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนไม่ตอบสนองตามแผนความต้องการกำลังคนของชาติในสาขาต่าง ๆ การผลิตบัณฑิตจึงไม่ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ
4. ขาดความร่วมมือในการผลิตบัณฑิตของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานประกอบการ

ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการพัฒนากำลังคนของประเทศไทยเพื่อก้าวไปสู่ประเทศไทย 4.0 นโยบายการพัฒนาากำลังคนของประเทศไทยในแผนการศึกษาชาติพ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๕

และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแนวโน้มในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของโลก ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ และนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศ สามารถจำแนกได้เป็น ๔ หมวด ดังนี้

๑. เกณฑ์มาตรฐานปริญญา และเกณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (Degree standards and regulation)

๑.๑ ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานการจัดการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับสากล โดยยังสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของตนเอง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- มีระบบประกันคุณภาพที่เหมาะสมกับสถาบันแต่ละแห่ง โดยต้องมีการรายงานผลการประกันคุณภาพในประเด็นที่สำคัญต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องเผยแพร่ข้อมูลผลการประกันคุณภาพดังกล่าวต่อสาธารณชน ในรูปแบบ วิธีการ ที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

- สร้างความตระหนักและความรับผิดชอบโดยตรงให้กับสภาสถาบัน การวางระบบกำกับติดตามที่ให้อำนาจสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทำหน้าที่เพียงเผยแพร่ผลการประเมินต่อสาธารณชน

1.2 การติดตามและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ออกแบบระบบการพัฒนาผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการติดตามและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา และต้องเป็นระบบการพัฒนาที่สามารถรับรองคุณภาพของผู้ทรงคุณวุฒิได้อย่างแท้จริง

- ใช้ประโยชน์จากผลการติดตามผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และนำผลการติดตามมาออกแบบและกำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายและขอบเขตเวลาการพัฒนาที่ชัดเจน มีแผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและประเมินผลการบรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การติดตามและส่งเสริมต้องมีการดำเนินงานโดยการวิจัยและการประเมินเป็นฐาน

2. คุณภาพการศึกษาในระดับสากล และผลการเรียนรู้ของนักศึกษา (International aspects of quality: Student's Learning Outcomes)

2.1 การกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาตระหนักถึงแนวโน้มการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพของนานาชาติ และสร้างการเตรียมตัว/การเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับแนวโน้มดังกล่าว สามารถดำเนินการได้ดังนี้

- นำระบบการเปิดเผยข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาสู่สาธารณชน เพื่อสร้างความตระหนักให้สถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่สถาบันอุดมศึกษาต้องรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา รายงานข้อมูลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) รายงานข้อมูลจากหน่วยงานประเมินผลการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศที่มีการรายงานอยู่เป็นประจำ รวมถึงรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- การจัดประชุมชี้แจงบทบาทของสภามหาวิทยาลัยเพื่อทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา โดยมีการกำหนดตัวบ่งชี้ในการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน และมีหน่วยส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาตามศักยภาพและความพร้อมของกลุ่มสถาบัน

2.2 กลยุทธ์การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและเทียบเคียงได้ในระดับสากล

- จัดทำวิจัยสถาบันโดยส่วนกลางเพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อบัณฑิต โดยจำแนกตามสาขาวิชาและสถาบันการผลิต และสนับสนุนให้สถาบันจัดการศึกษาโดยให้สถานประกอบการหรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน

2.3 การส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดกำลังคนในประเทศต้องการ โดยจำแนกตามสาขาวิชา และชี้ให้เห็นกลุ่มสถาบันที่มีแนวโน้มที่จะผลิตกำลังคนไม่ตอบสนองความต้องการกำลังคนของประเทศ ทั้งด้านเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อวางมาตรการสนับสนุนสถาบันที่ผลิตกำลังคนได้อย่างมีคุณภาพตามทิศทางการพัฒนาของประเทศอย่างเต็มที่ และไม่สนับสนุนสถาบันที่ผลิตกำลังคนซึ่งไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา

- กระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาปรับตัวเองโดยอาศัยแรงกดดันจากภายนอกใช้กลยุทธ์การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ การเผยแพร่สาขาที่เป็นที่ต้องการของประเทศ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของแนวโน้มความต้องการกำลังคนของประเทศ และมาตรการการจัดสรรงบประมาณในกรณีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตลอดจนการใช้ระบบการทดสอบมาตรฐานคุณวุฒิเฉพาะสาขาแห่งชาติ National exit exam

3. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (Curriculum and Learning Activities)

3.1 การปรับปรุงรูปแบบหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- สถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งผู้บริหารและคณาจารย์ ต้องมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน และนำความต้องการด้านความรู้และสมรรถนะบุคคลของหน่วยงานเหล่านั้นมาปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

- ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาออกแบบหลักสูตรระยะสั้นที่มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล ทั้งในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัย และส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มีสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วม

- มีระบบการประเมินโดยการให้ใบรับรองผลการเรียนตามหลักสูตร (ระยะสั้น) การรับรองทักษะความสามารถของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ นอกเหนือจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร

- จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome Base Education: OBE) โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) ให้ชัดเจน

3.2 การติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษามุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นวัฒนธรรมคุณภาพในชีวิตการทำงาน
ของสถานศึกษาอย่างเป็นปัจจุบัน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ส่งเสริมให้สถาบันทดสอบความสามารถเฉพาะด้าน และออกแบบระบบการรายงานผล ที่สะท้อนความสามารถพิเศษของผู้เรียน

- มีการวิจัยและติดตามแนวทางการจัดการศึกษาของแต่ละหลักสูตรที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวิธีการเดิมเป็นการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลมากขึ้น ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนยุคดิจิทัลที่มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมให้มากขึ้น โดยมีเป้าหมายการส่งเสริมและพัฒนาที่ชัดเจน

4. การเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา (gateway into the higher education system)

4.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย
เพื่อเป็นการช่วยกันกำกับและติดตามการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล
สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ควรมีการศึกษาวิจัยจากหน่วยงานกลางของประเทศด้วยความร่วมมือกับสถานประกอบการและบัณฑิตจากสถาบันต่าง ๆ เพื่อทราบถึงผลลัพธ์และผลกระทบของการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา

- จัดทำฐานข้อมูลศักยภาพของหน่วยงาน สถานประกอบการที่สนใจจะเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษากับสถาบันอุดมศึกษา

- จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมการจัดการเรียนการสอนสำหรับคณาจารย์ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมอง ประสบการณ์ในการเรียนจากสถาบันอุดมศึกษาของตนเอง

4.2 การสร้างความตระหนักแก่สถาบันอุดมศึกษาให้เข้าใจชัดเจนถึงความเป็น
อุดมศึกษาและความเชื่อมโยงต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

- ต้องใช้หลักการอุปสงค์และอุปทาน (Demand-Supply) คือสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนจ้างบัณฑิตเฉพาะจากสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตได้คุณภาพ และเป็นไปตามความต้องการของตน หรือจ้างงานในอัตราเงินเดือนที่แตกต่างกันตามรู้ความสามารถ แม้ว่าจะเป็นสาขาวิชาเดียวกัน

- จัดให้มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงการจัดการศึกษาที่ต้องเชื่อมโยงให้สอดคล้องกัน ระหว่างการศึกษาขั้นพื้นฐานกับอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการกำกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ได้มาตรฐานสากลและตอบสนองความต้องการของประเทศตามที่กำหนดไว้ข้างต้นนั้น ควรมองกรอบเชิงผลลัพธ์ (outcome) ผลกระทบ (impact) คุณภาพของนักเรียน (input) และสมรรถนะของบัณฑิต (competencies) ซึ่งควรพิจารณาในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ภาครัฐควรมีกฎระเบียบและเงื่อนไขเฉพาะเท่าที่จำเป็น เพื่อให้มีพื้นที่สำหรับการสร้างสรรค์นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

ระเบียบ กฎเกณฑ์ และการออกแบบระบบการอุดมศึกษาจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้แน่ใจว่าระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้การประกันคุณภาพสามารถตอบสนองได้ตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ มีความจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือและกลไกการขับเคลื่อนอื่น ๆ สำหรับพัฒนาอุดมศึกษาในลักษณะที่จะช่วยให้เกิดนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูงขึ้นในท้ายที่สุด

นอกจากนี้ สิ่งสำคัญสำหรับการสร้างความมั่นใจในประสิทธิผลของระบบการประกันคุณภาพ คือ ผู้ทำงานด้านการประกันคุณภาพต้องมีประสิทธิภาพและเข้าใจวัตถุประสงค์ และให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งสถาบันอุดมศึกษา นักเรียน นักศึกษา และผู้ประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบระบบการประกันคุณภาพด้วย สถาบันอุดมศึกษาเองก็ต้องปรับตัวเข้ากับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมอย่างต่อเนื่อง และภาครัฐควรให้เงินทุนสนับสนุนที่เหมาะสมแก่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อสามารถพัฒนาและให้การศึกษามีคุณภาพสูงต่อไป

2. การออกแบบและการใช้เครื่องมือเพื่อวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะ

- เครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษามีเป็นจำนวนมาก และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ควรสร้างเครื่องมือที่ไม่มีความซ้ำซ้อนกันในการทำงาน

- เพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาควรมีนโยบายสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการพัฒนาวิชาชีพของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐควรสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ในลักษณะการให้รางวัล จูงใจ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษาและคณาจารย์ในการเสริมสร้างการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

3. วัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพและการออกแบบกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความชัดเจน

กระบวนการประกันคุณภาพต้องสร้างความมั่นใจได้ว่าสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เนื้อหาของหลักสูตร โอกาสในการเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และภาครัฐควรสร้างความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพ สร้างความชัดเจนในความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย และเชื่อมโยงข้อมูลของแต่ละฝ่าย ทั้งที่อยู่ในระบบประกันคุณภาพเดียวกัน และต่างระบบ และหน่วยงานภาครัฐภายใต้ความร่วมมือกับหน่วยงานประกัน

คุณภาพ ควรออกแบบการประกันคุณภาพภายนอกในลักษณะที่จะยินยอมให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ตามบริบทเฉพาะของตนเองได้